

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τρίτος

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Ἀτ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους· καὶ εἰνα ἑτησίαι — Γραφεῖον τῆς Διοικήσεως: Ὅδὸς Σκιδίου, 6.

5 Ἰουνίου 1877

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΕΡΙΗΛΘΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΗΤΟΣ ΒΕΒΟΥΑΡ
Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδι σελ. 307.

Ἐνθ' ἐμβόηκαμεν εἰς τὴν θάλασσαν μέχρι τῶν ὠμων ἵνα φθάσωμεν τὴν λέμβον μας, ἰσταμένην μακρὰν τῆς παραλίας περὶ τὰ εἴκοσι μέτρα ἕνεκεν ὑψίλου κοραλίων, ἰδοὺ βλέπομεν ἰππέα ἐρχόμενον μετὰ σπουδῆς. Εἶναι δὲ νέος εἰκοσιτεσσάρων ἐτῶν, ὄψιν ἔχων ἀνδρὸς ἄρκαστῆριου ἢ μᾶλλον ὠραίου ληστοῦ. Μᾶς εἶχον ὁμιλήσει πολὺ περὶ αὐτοῦ· ἐρχεται δὲ εἰς τὸ πλοῖον ὄλω διαφόρον ἔχων τὸ ἐνδυμα, ἦτοι χιτῶνα ἐκ φλανέλλας, χιτωνίσκον ἐκ πανίου λευκοῦ, ζώνην μετὰ πυροβάλλων καὶ ἐν γένει ὄψιν στρατιώτου. Ὁ Ι. . . , γενναῖον παλληκᾶριον, τὴν φαντασίαν ζωηρὸς καὶ σιδηροῦς τὴν καρδίαν, εἶναι ὁ ἦρωσ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἰόρκ. Ἀναχωρήσας πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ἀπὸ Ῥόκαμπτον μεταξὺ Βρισβάν καὶ Βάουεν μετὰ τριῶν λευκῶν ὑπηρετῶν καὶ ὀδηγούμενος ὑπὸ τῆς πυξίδος του εἰς τὰ ἀγνωστα ταῦτα μέρη, ἔφερε τριακοσίους βόας καὶ ἑκκτὸν ἵππους ἵνα ἀποκατασταθῇ πρὸς ἄρκτον καὶ λάθῃ μόνος αὐτὸς κατοχὴν τῆς χερσονήσου τοῦ ἀκρωτηρίου Ἰόρκ. Ἐννέα μῆνας περιεπλανήθη ὁ ἀκαταγώνιστος οὗτος ἄνθρωπος, ἀγνοῶν ἂν θά ἔχῃ τὴν ἐπαύριον ὕδωρ νὰ πῖνῃ, μεταξὺ τῶν Καννιβάλων, οἵτινες προσέβαλον αὐτὸν τὴν νύκτα καὶ ἐξέριπτον τὰ βέλη των κατὰ τῆς ἀγέλης του. Οὕτω πως περιεφέρθη ἐξ ὅ λούγας· ἔφθασε δὲ εἰς τὸ ἀκρωτήριο Ἰόρκ, ἀφ' οὗ πρῶτος ἐξηρεῦνησεν ὅλον τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς προσόδου Αὐστραλίας καὶ ἔκτισε τὴν καλύβην του. Διαικίῃσι βόες καὶ τριάκοντα μόνον ἵπποι κατάρθωσαν νὰ φθάσωσι μετ' αὐτοῦ· πρὸς τὸ παρὸν δὲ ἔχει ἐπτακόσια τῶν ζώων τούτων καὶ ἐλπίζει ὅτι θά εὐδοκιμήσῃ ἢ ἀποικία του, καθὼς μάλις σήμερον ἔχει προστάτας καὶ τοὺς στρατιώτας. Οὕτε μὴν παρέρχεται χωρὶς νὰ προσβληθῇ ἀπὸ τὰ βέλη τῶν ἀγρίων καὶ νὰ φονευθῶσιν ἐκ τῶν ζώων αὐτοῦ· ἀλλὰ ἀνθίσταται γενναίως φονεῶν ὡς σκύλους τοὺς ταλαιπώρους μαύρους. Μᾶς ἔδειξε δὲ τὴν ἀγαπητὴν αὐτοῦ *καρδίαν*, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐγράφε τριάκοντα ὀκτώ γραμμὰς, εἰπὼν συγχρόνως ὅτι ἐκ τῶν δύο ὀπλων τὰ ὁποῖα ἔχει εἰς τὴν καλύβην του, τὸ μὲν ἔχει δώδεκα, τὸ δὲ δεκαπέντε τοιαῦτα σημεῖα, ἐμφαίνοντα τὸν ἀριθμὸν τῶν φονευθέν-

των. Ἡμέραν δὲ καὶ νύκτα φυλάττει ἄγρυπνος. Ἰδοὺ ὁ σιδηροῦς, ἀκατάβλητος καὶ ἀκάθεκτος, ὁ πεπυρακτωμένος εἰκοσιτετραετῆς νέος ὁ γευθεὶς τὴν μεσημβρίαν ἐπὶ τοῦ πλοίου μας. Τὸ βλέμμα του σὲ τρομάζει· ἢ διήγησις τῶν πράξεων του ἀνορθοῖ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς σου, καὶ ὅμως ἡ ὁμιλία του ἔχει τι ἔκτακτον, γοητευτικόν. Οἱ στρατιῶται τῆς θέσεως ἐκεῖνης σώζουσι τοὺς ναυαγούς· ἀλλὰ δὲν φονεύουσι τοὺς Καννιβάλους· παρὰ ὅταν προσβάλλωσιν αὐτούς. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως αὐτὸς φίνεται ἤλθε νὰ καθάρσῃ τὴν χερσονήσον ἀπὸ τοὺς μαύρους· διὸ καὶ τοὺς φονεύει. «Καταπίπτουσιν ὡς λαγοὶ» εἶναι ἠδονικώτατος ἀγὼν», μᾶς εἶπε. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι νόμιμος ὑπεράσπισις, διότι ὅταν πῆτε ἄνθρωποι, εἶναι χεῖρον καὶ τῶν Καννιβάλων. Ἐπίσθημεν μόνον μᾶς ὅτι ὅταν τις θέλῃ ἐπιτυγχάνει συνεχῶς ν' ἀποφεύγῃ τὴν πάλην· κατ' ἐμὲ δὲ ἡ ἀπυανθρωπία δὲν εἶναι ἀνδρία· ὅθεν νομίζω ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς, ὁ ἀρπάζων ἀπὸ τοὺς μαύρους ὄχι μόνον τὴν γῆν ἀλλὰ καὶ τὴν ζωὴν αὐτῶν δι' ἀπλῆν εὐχαρίστησιν, μολύνει τὴν Αὐστραλίαν. Παραμυθεύματι ὅμως βεβαιῶν ὅτι μόνος αὐτὸς ὑπάρχει ἐκεῖ ἐναντίον τῶν ὑπὲρ τῶν ἰθαγενῶν ἐταιριῶν, αἵτινες δίδουσι τριακοσίας χιλιάδας φράγκων εἰς Μέλβουρν καὶ πεντακοσίας ἄλλας εἰς Σίδνεϋ, καὶ αἱ ὁποῖαι, μετὰ τῶν φιλανθρώπων ἄλλων ἀποίκων, διδάσκουσι διὰ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ προσπαθοῦσι νὰ βελτιώσωσι τοὺς μαύρους.

Τὴν μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν μετὰ μεσημβρίαν, μετὰ διατριβὴν ὀκτάωρον, ἀνεσύραμεν τὴν ἄγκυραν, καὶ ὁ μαῦρος καπνὸς τοῦ ἀτμοπλοίου, ἐκτεινόμενος μακρὰν εἰς τὰ ἀνεξερεῦνητα ἐκεῖνα μέρη, ἀπεδίωκεν ἑκατοντάδας πυρογῶν αἵτινες ἐπανήρχοντο κατόπιν ἡμῶν εὐθὺς μετὰ τὴν διάθασίν μας. Εἰσήλθομεν δ' ἐπὶ τέλους εἰς τὴν τελευταίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν δυσκολωτέραν δίοδον τῶν κοραλίων, λέγω τὸν ἰσθμὸν τοῦ Τόρρες. Εἶναι τριάκοντα μίλια πλατῆς, ἐνεκακόσιοι δὲ σκόπελοι καὶ ἐπέκεινα ἐκ τῶν πλέον ἐπιβούλων εἶναι διεσκορπισμένοι ἐντὸς αὐτοῦ. Τοσοῦτοι δὲ πολυάριθμοι οἱ σκόπελοι καὶ τοιοῦτοι οἱ ἄλλοι κίνδυνοι, ὥστε ἐὰν ὁ οὐρανὸς τὴν ἡμέραν ἐκείνην δὲν ἦτο καθαρὸς βεβαίως θά ἐγείνοντο ἡμᾶς μεθ' ἠδονῆς οἱ Καννιβάλοι.

Ἐνῶ εἴμεθα πλησίον τῶν βράχων «Τρίτη» εἶδομεν τὰ νηαγία πλοίου τρικατάρτου. Περὶ ῥωτέρω πλησίον τῆς «Τετάρτης» ἀπηντήσαμεν δύο ἰστούς ὑπεράνω τῆς θαλάσσης. Ἐν τῶν δύο τούτων πλοίων παρεσύρθη ὑπὸ ταχυτάτου βέβηματος ἐν ὄρα γαλήνης καὶ δεκαοκτῶ ἀνθρώποι ἐξ εἰκοσιεννέα ἐρονεύθησαν καὶ ἐγένοντο βορὰ τῶν ἀγρίων. Εἰς ταῦτα ἐπίσης τὰ μέρη, με εἶπεν ὁ Φωβέλ, δύο ἄλλα πλοῖα ἐβρίθθησαν ἐπὶ τῆς ἄμμου, ἐπὶ οὗτῶ δὲ ἡμέρας ἡ θάλασσα ἀποσυρθεῖσα αἴφνης ἀφῆκεν αὐτὰ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς. Μετὰ ταῦτα ὅμως τὰ κύματα ἐπιστρέψαντα τὰ παρέσυραν ἡμεῖς δὲ σπεύδοντες διὰ τοῦτο, ἐφθάσαμεν διὰ μέσου μυρίων δυσκολιῶν εἰς τὴν τελευταίαν νῆσον τὴν καλουμένην Booby Island.

Εἶναι δὲ ἡ νῆσος αὕτη βράχος ὑψηλὸς δέκα μέτρων, εἰς τὸν ὅποιον συνέρχονται μυριάδες θαλασσίων πτηνῶν, καὶ ὅτε ἐπλησιάζομεν αὐτὰ πετυρίζοντα ἐφάνθησαν ὡς νέφος περιφερόμενον ὑπεράνω αὐτοῦ. Ἡ κορυφή του εἶναι κτάλευκος ὡς κύκνος τῆς Εὐρώπης, ἐνῶ τὰ εἰς τὴν βᾶσιν του σπήλαια εἶναι κτάμαυρα ὡς κύκνοι τῆς Αὐστραλίας. Καὶ κατὰ τὰς παρελθούσας ἀπεράντους γενεὰς τὰ πτηνὰ ταῦτα ἀφῆκαν ἐκεῖ ὡς πυκνότερον στρώμα τὰ προαιώνια ἔχνη τῆς ὑπάρξεώς των.

Ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ ταχυδρομικὸν κιβώτιον ὅπως καὶ εἰς τὸ στενὸν τοῦ Μαγγελάν, ἐν ᾧ τὰ διαβαίνοντα πλοῖα ἀποθέτουσι τοὺς φκελλοὺς αὐτῶν καὶ λαμβάνουσι τοὺς διευθυνομένους εἰς τὸ ἡμισφαίριον εἰς τὸ ὅποιον ἀπέρχονται. Τοῦτο εἶναι τὸ ταχυδρομεῖον τὸ προστατευόμενον ὑπὸ τῆς δημοσίας πίστεως μεταξὺ τοῦ Εἰρηνικοῦ καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ. Βλέπομεν τὸ σπήλαιον, ἐν ᾧ τὸ κιβώτιον, τὸ ὅποιον περιέχει καὶ ζωοτροφίας καὶ ἐνδύματα καὶ σανίδας διὰ τοὺς ναυαγούς. Οὐδεμία ζῶσα ψυχὴ φαίνεται ἐπὶ τοῦ βράχου τούτου ἢ πολλὰ δὲ πλοῖα ἀφῆκαν ἐκεῖ πρὶν ἀπολεσθῶσιν εἰδήσεις αὐτῶν μεταξὺ τῆς μυρμηκίας ἐκείνης τῶν σκοπέλων.

Ἡ ἐρυθρὰ σφαῖρα τοῦ ἡλίου γίνεται ἄφαντος, καὶ τὰ τελευταῖα πυρὰ τῶν Καννιδάλων φωτίζουσι τὰς τελευταίας σκιὰς τῆς Αὐστραλικῆς ἡπείρου. Πρῶτον τότε μετὰ τρεῖς μῆνας καὶ ἡμισιον εἶδομεν τὰ μεσημβρινὰ παράλια τῆς γῆς ταύτης διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτὸς εὐτελοῦς φάρου, καὶ τοῦ φωταερίου πόλεως εὐρωπαϊκῆς. Ἀπ' οὗ εἶδομεν τὴν Αὐστραλίαν εἰς τὰς πόλεις καὶ τοὺς ἀγρούς, εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν ἐμπορίαν, εἰς τὰς αἰθούσας καὶ τοὺς Καννιδάλους τῆς, ἐγκαταλείπομεν αὐτὴν εἰς μέρος βόρειον, ὅπου ἡ φυλὴ τῶν ἀνθρωποφάγων ἀνάπτει ἀπαίσια πυρὰ πρὶν ἀποθάνῃ! Εἶναι κόσμος ἀντιθέσεων ἀνατρέπων τὰς ἰδέας τῶν ἀρχαίων λαῶν ἔν τι μόνον δὲν μεταβάλλεται, ὁ ἀγγλικὸς, λέγω, κολοσσὸς μεθ' ὄλου τοῦ πλοῦτος καὶ τῆς ἰσχύος του.

Καὶ μὲν ἡ Ἀγγλία ἀπώλεσε τὴν Ἀμερικὴν, ἀλλ' ἐλθοῦσα ἐνταῦθα ἐδημιούργησε τὴν Αὐστραλίαν. Ἐνταῦθα ἀπῆντησε πανταχοῦ τὸ ὄνομα τοῦ Κόλλενς, ὅστις εἶχε μὲν παρευρεθῆ εἰς τὴν μάχην τοῦ Bunkers'-Hill, ἧτις ὑπῆρξε τὸ σημεῖον τῆς ἐξοντώσεως τῆς ἀγγλικῆς δυνάμεως εἰς τὸν νέον κόσμον, εἰς ὃν ὅμως ἐδόθη ἡ τιμὴ, ὅτε ὁ διοικητὴς Φίλιππος ἀπέβη εἰς τὸν λιμένα Jackson, νὰ ἀνακηρύξῃ διὰ τῶν καθιερωμένων λογίων τὴν ἐξουσίαν τῆς Μεγάλης Βρεταννίας ἐπὶ τῆς ἀπεράντου ταύτης ἡπείρου. Δὲν πρόκειται τοῦτο μέγα παράδειγμα; Ἐν μὲν Ἀμερικῇ θεμελιωταὶ ὑπῆρξαν Καθαροὶ (puritains) φεύγοντες τὴν μητρόπολιν διὰ λόγους πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς τιμιότητος, ἐμπνευσμένοι ὑπὸ τῆς βίβλου Ἰνα συγκροτήσωσιν ἀποικίαν ἐνταῦθα δὲ, ἐν Αὐστραλίᾳ, ὑπῆρξαν κατάδικοι ἐξορισθέντες ἕνεκα τῶν ἐγκλημάτων αὐτῶν. Ἀλλὰ ἡ κηλὶς τοῦ ἐγκλήματος διαρκέσασα ὀλίγον ἀπετρίβη, ἐνῶ ἐκεῖ ἡ νόμιμος κηλὶς τῆς δουλείας, κηλὶς τρομερὰ, διήρκεσεν εἰς αἰῶνα. Τὸ πάλαι ἐν Ἀμερικῇ, ἡ πολιτικὴ ἀντιπολίτευσις ἐτιμωρεῖτο ὡς ἐγκλημα καθοσιώσεως ὑπὸ δεσποτικῆς ἀντιβασίλειας, διὸ καὶ ἀπώλεσεν ἡ Ἀγγλία τὰς ὠραίας ἐκεῖνας κτήσεις ἐν Αὐστραλίᾳ ὅμως ἡ βασίλισσα Βικτωρία, προτρέψασα τὰς ἀποικίας νὰ συνενωθῶσιν, ἀφῆκε αὐτὰς ἐλευθέρους καὶ αὐτονόμους, προσφικεῖσθαι αὐτὰς τόσῳ μάλλον ὅσον γενναίτερον συνέδραμεν εἰς τὴν ἀνάπτυξίν των.

Καθὸ Γάλλος, ἀναπολῶν τὴν ἱστορίαν τοῦ πολέμου τῆς ἀνεξαρτησίας, ὑπέθετον ὅτι θὰ εὖρω ταχέως εἰς Μέλβουρν συμπτώματα τείνοντα εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν νέας Ἀμερικῆς ἀλλ' ἀντὶ τούτου ἀναχωρῶ πεποθῶς ὅτι ἡ Αὐστραλία, εἰς ἣν ἡ μητρόπολις, πλὴν εὐεργεσιῶν, οὐδὲν βᾶρος ἐπιβάλλει, συντρέχουσα ὡς πηγὴ τῆς ἀνεξάντητος εἰς τὴν τερασίαν ἀνάπτυξιν τῆς εὐημερίας ταύτης, θέλει μείνει ἀγγλικὴ ὡς ἐνῆλιξ θυγάτηρ τῆς μητρὸς πατρίδος, καυχωμένη ὅτι ἔχει ἰδία ἡθῆ, ἰδίους θεσμούς, ἰδίαν εὐδύνην πρὸ ἐβδομήκοντα ἐπτὰ ἐτῶν ἐστήθη ἡ πρώτη σκηνὴ εἰ δὲ καὶ πρὸς τὸν θίον ἐνὸς ἔθνους πικρικὴ θεωρεῖται ἡ ἡλικία αὕτη, ὅμως ἐν καὶ ἡμισυ ἐκατομμύριον Ἀγγλοσαξόνων ζῶσιν ἤδη ἐν Αὐστραλίᾳ μετερχόμενοι ἐτησίως ἐμπορίαν χιλίων καὶ ἡμίσεος ἑκατομμυρίων, ὄντες κύριοι 36,000, 000 κτηνῶν ἅτινα δύνανται νὰ πολλαπλασιασθῶσιν εἰς τοὺς ἀπεράντους ἀγρούς, ἐξαγαγόντες ἤδη πέντε χιλιάδων ἑκατομμυρίων χρυσὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐκείνης εἰς τοὺς κόλπους τῆς ὁποίας περιέχονται κατὰ τὰς γενομένας δοκιμὰς ἐτι ἐξακόσια ἐξήκοντα τέσσαρα.

Μόλις δὲ γεννηθεῖσα ἡ Αὐστραλία ἀναφαίνεται μεγάλη καὶ ἰσχυρὰ ὑπὸ τὸν ἥλιον, ἔχουσα δόλοκληρον σύστημα θεσμῶν, ἐπιστημῶν, μηχανῶν καὶ ἄλλων ἠθικῶν καὶ εἰδικῶν πλεονεκτη-

μάτων τὰ ὅποια ἐφαρμόζει ἄνευ δυσκολιῶν, ἐνῶ πολλοὶ λαοὶ τοῦ ἀρκτικού ἡμισφαιρίου φαίνονται φθίσαντες, περὶ τὸ τέλος τῆς μακρᾶς αὐτῶν πορείας, εἰς τὴν ἀφετηρίαν ἀφ' ἧς αὕτη ὤρμηθη. Τὴν τερασίαν δὲ ταύτην ἀνάπτυξιν τῶν μεταλλείων, τῶν ἀγελῶν, τῶν πόλεων, τῶν σιδηροδρόμων αὐτῆς ἐν τι μόνον θὰ παρεκώλυεν, ἐνδεχομένη διαφωνία μετὰ τῆς μητροπόλεως.

Ἀλλὰ δὲν βλέπω εἰμὴ ἓνα μόνον λόγον δι' ὃν ἡ ἀπευκταία αὕτη περίστασις δύναται νὰ ἐπέλθῃ, δὲν ἐννοῶ δὲ πολιτικὰς διαφωνίας, ἀλλὰ πόλεμον εὐρωπαϊκόν. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην καθ' ἣν ἡ μητρόπολις δὲν θὰ δυνήθῃ νὰ προστατεύσῃ τὰς ἀποικίας τῆς, ἡ Αὐστραλία, ὅπως ἐμποδίσῃ τοὺς ἐχθρικοὺς στόλους μὴ ἐλθόντες κατατρέψωσι τὰς ἀμαζούσας πόλεις, ἀρπάσωσι τοὺς θησαυροὺς καὶ ἐξολοθρεύσωσι τοὺς κατοίκους τῆς, θέλει ἀνακηρυχθῆ ἀνεξάρτητος καὶ ἀναπετάσει οὐδετέραν σημαίαν. Διότι πρὸ παντὸς ἄλλου οφείλει νὰ τηρήσῃ τὴν πολύτιμον κληρονομίαν τῆς ἐλευθερίας, ἧτις ζωογονεῖ αὐτὴν καὶ ἀναδεικνύει εὐδαίμονα ὑπὲρ τὰς χώρας τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

Ἡ πεποίθησις αὕτη ἐνισχύετο ἀδιακόπως ἐν ἐμοὶ κατὰ πᾶσαν νέαν ἐπίσκεψίν ἡ διὸ καὶ μοι εἶναι ἀδύνατον νὰ λησμονήσω ποτὲ τὴν εὐδαίμονίαν καὶ τὰ θελγητρα τῆς Αὐστραλίας.

7 Νοεμβρίου 1866.—Ἀπὸ οὗτῶ ἡμερῶν πλείομεν μεταξὺ τῶν Εἰρηνικῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης Ἀραφούρας παρήλθον καὶ κοράλια καὶ ἀκόπελοι, καὶ τὸ μέγα κύμα τῆς μεσημβρίας κυλῖει μαλακῶς ἡμᾶς εἰς ὠραίαν θάλασσαν οἱ δὲ μικροὶ φίλοι μας, ἦτοι οἱ πετώντες ἰχθύς, ἐρχόμενοι σωρηδὸν ἀναπηδῶσι καὶ πίπτουσι. Σωροὶ δὲ ἕτεροι λευκῶν πτηνῶν δὲν τρομάζουσι κατὰ τὴν διάβασίν μας ἀλλὰ μένουσι κυμαίνοντες, γινόμενοι ἄφαντοι καὶ ἀναφανιδόμενοι ἀλληλοδιαδόχως ἐπὶ τῶν κυμάτων ἐφ' ὧν ἀναπαύονται. Μετὰ ταῦτα διςχιζόμεν διὰ τῆς πρώρας μακροῦς σωροῦ ὧν ἰχθύων, εἶδος ἐλαιώδους καὶ κιτρίνου γλοίου μετρίζοντος τὴν κίνησιν τοῦ κύματος καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν αὐτοῦ. Πορρωτέρω τὰ ἀντίθετα κύματα συγκρουόμενα ἀφρίζουσι ὡς νὰ ἐταράττοντο ἐπὶ πέτρας ὑφάλους. Ἐπειδὴ ὁ Φωβέλ, ταξιδεύσας εἰκοσιπέντε ἔτη, γινώσκει κάλλιστα ταῦτα πάντα καὶ τὰ διηγῆται μετὰ πολλῆς χάριτος, ἡ ὄρα παρήρηγο ταχέως.

Εἶδομεν ἐκ τοῦ πλησίον τὴν ὄρεινὴν καὶ πρασίαν φύσιν τοῦ Τιμόρ, ὅπου οἱ Ὀλλανδοὶ καὶ οἱ Πορτογάλλοι παλαιούσιν ἔτι πρὸς τοὺς ἀγρίους εἶδομεν πρὸς τούτους καὶ τὰ νησίδια τοῦ Ρόττι, τοῦ Σάνθα, περιώνυμα διὰ τοὺς ἵππους αὐτῶν, ἴσους τὸ μέγεθος πρὸς τοὺς κύνας τῆς Νέας Γῆς, τὰ μικρὰ δάση τῆς Συμβάουας καὶ ἐπὶ τέλους τὸν ὠραῖον βράχον τῆς Βάλης, ὕψος

ἔχοντα πλέον τῶν 12,000 ποδῶν, ἀποτομώτερον καὶ τοῦ τῆς Τενερίφης καὶ μεγαλοπρεπῶς δεσπόζοντα διὰ τῆς ἡφαιστείου αὐτοῦ κορυφῆς τὴν στενὴν διόδον τοῦ Λομβόκου. Διὰ ταύτης δὲ εἰσῆλθομεν εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Ἰάθας περιπλεύσαντες τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν νήσων, ἧτις συνδέει πρὸς τὴν Ἀσίαν τὴν Αὐστραλικὴν ἡπείρον.

Ἐν τοσοῦτῳ ὁ καύσων συνεκεντρώθη καθ' ὅπερ πολὴν ὑπὸ τὴν σιδηρὰν κατοικίαν μας ἡ θερμοκρασία μετεβλήθη ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ ὑπὸ τὴν σκιάν ἀπὸ 38 μέχρι 40 βαθμῶν καὶ διακίνοι σχεδὸν ἡ αὐτὴ ἐν ὄρα νυκτός. Εἰς δὲ τὰ δωμάτια μας ἡ μηχανὴ προσθέτει καὶ δωδεκάδα τοῦλάχιστον ἄλλων βαθμῶν διὸ κοιμῶμαι εἰς τὸ κατάστρωμα ἀν καὶ κινδυνεύω νὰ πάθω ὀφθαλμῶν. Περὶ τὴν 4 ὄρα τῆς πρωῆς, ἐνῶ οἱ ναῦται διευθετῶσι τὰ τοῦ πλοίου, καταβεβημένοι εὐχαρίστως διὰ τριάκοντα ἢ τεσσαράκοντα κἀδων ὕδατος καὶ αὕτη εἶναι ἡ μόνη ὄρα καθ' ἣν ἀναπνεύομεν. Πρὸς συμπλήρωσιν δὲ τῶν θελγῆτρων τοῦ τοσοῦτου καύσωνος νέου τι συμβεβηκός ἐπέηλε δὲ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον ἀναγέρθη αἴφνης καὶ εἶδον αὐτὴν ὅστις τρέχων συνεποδίσθη καὶ ἔπεσεν ἐπ' ἐμοῦ φέρων δύο κἀδους πλήρεις ὕδατος μετέβαινε δὲ εἰς ἀπόσθεσιν τοῦ πυρὸς τὸ ὅποιον ἀνεράνη εἰς τὰ ὄπισθεν τοῦ πλοίου. Τὸ πῦρ ἔλαμπεν ὡς ἂν ἀνεφλέγετο οἰνόπνευμα. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν συνεταράχθημεν, ἀλλὰ μετὰ ἡμίσειαν ὄραν ἐσθέθησαν αἱ φλόγες.

10 Νοεμβρίου.—Ἀπὸ δύο ἡμερῶν περιπλέομεν ταχέως τὰ παράλια τῆς Ἰάθας. Ὁ κ. Βαν-Δέλδεν βεβαιῶς ἡμᾶς ὅτι θὰ μᾶς ὑποδεθῶσι μετ' ἀσιατικῆς πολυτελείας οἱ Ἰθαγενεῖς πρίγκιπες ἢ ἰδῶμεν τὰ χαρμῆμά των καὶ τὰ κυνήγια τῶν κροκοδείλων καὶ τῶν βιονκέρων. Κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ὁ ζέφυρος τῆς γῆς φέρει πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἐλαφροὺς στολισμούς των μαλακίων πυρογῶν, φερουσῶν τοὺς μεγάλους τῶν χρωματισμένους ἰστούς κατεσκευασμένους ἐκ πλεκτῶν σχοίνων, καὶ μαλακούς ὡς πανίον μαῦροι πίθηκες με μακρὰς οὐράς πηδῶσιν εἰς τοὺς ἰστούς. Τὸ ἐσπέρας ἐχαίρομεν βλέποντες τὸν ταχὺν αὐτῶν πλοῦν, ὅτε ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τὴν ἀλιεῖαν πλήρεις ἰχθύων προσέφερον ἐκ τούτων εἰς ἡμᾶς. Οἱ αἰγιαλοὶ, κύπτοντες ὑπὸ τὸ βάρος δένδρων βκανέας καὶ φοινίκων, δεσπόζονται ὑπὸ ὑψηλῶν ἡφαιστείων ὀρέων, τῶν ὁποίων αἱ κορυφαὶ τὴν ὄραν ἐκείνην ζωγραφῶνται μαῦραι ὑπὸ πυριφλεγῆ οὐρανόν. Ἐπὶ τέλους ἐβρίψαμεν τὴν ἀγκυραν καὶ πλῆθος πλοικαρίων περιεκύκλωσαν πανταχόθεν ἡμᾶς, φέροντα λάχανα, κρέας καὶ ὠραιότατους καρπούς τοὺς ὁποίους πρῶτον τότε εἶδον ἐπὶ ζωῆς μου. Οἱ ἐπὶ τῶν ἰστίων αὐτῶν πίθηκες μᾶς ἐβρίπτον χορεύοντες ὀπώρας, στρατὸς μαλαίων

κραυγαζόντων και ώρουμένων ήριζον τίς να πα-
ραλάβη ήμας ώς αν ήμεθα σκεύη. Φέρουσι δε
πίλους πλατυτάτους, χρυσούς ή πεποικιλμένους
διά διαφόρων χρωμάτων, κοκκίνων, κιτρίνων,
πρασίνων. Ζώνη δε γλαυκή δεδεμένη περί τήν
όσφυν περισφίγγει ίνδικόν χιτώνα, έρυθρόν, ώς
γυναικειόν έσωφόριον. Χρυσός δε κεφαλόδεσμος
περιβάλλει ώς στέφανος τόν μέλαν πρόσωπον,
την σιμήν βίνα, τήν όγκώδη χείλη και τούς ά-
μυγδαλωτούς όφθαλμούς των περιφερόμενοι δε
βιαίως πέριξ ήμων γονυπετούσι συγχρόνως, όρ-
γίζονται, φωνασκούσι και έπειτα ταπεινούνται.
Πάντα τά είδη των ένδύματων άναμιγνύονται
κατά τήν πολυπληθή προκυμαίαν, τήν όποιαν
σκιάζουσι τά ώραία και καταπράσινα δένδρα
των τροπικών, άτινα συμπλεκόμενα τέρπουσι
τούς όφθαλμούς δια χρωμάτων ποικίλων και
ζωηρών διό φαίνεται σοι ότι βλέπεις άληθή
σκηνογραφίαν θεάτρου. Και τοιαύτη ή 'Ινδική
λαμπρότης, και ή 'Ανατολική μεγαλοπρέπεια.
—Είμεθα εις τήν Βαταύταν. Ν.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΕΝ ΤΩ ΠΡΑΚΤΙΚΩ ΒΙΩ.

Συνήθεια επί σελ. 314.

Υπάρχουσιν έν τώ κόσμω τρεις τάξεις έργα-
τών, διότι τρεις είναι οι τρόποι, καθ' ους παρά-
γεται ό πλούτος. Η γεωργική παραγωγή, ή
βιομηχανική και ή έμπορική.

Ο γεωργός θέτει κατά μέρος εκ του ποσού,
όπερ εθέρισεν, ένα μέδιμον σίτου, τόν όποιον
προορίζει διά τήν επομένην σποράν. Καλλιεργεί
τόν άγρόν, περιμένει να άναπτύξη ή βροχή τόν
σπόρον, να ώριμάση ό ήλιος τόν σίτον. Αύτη
είνε ή πρώτη του ανθρώπου εργασία, ή έν τοις
άγροις. Ο άνθρωπος καλλιεργεί τήν γήν, βοη-
θείται υπό των κατοικιδίων ζώων, παράγει άρ-
τον, οίνον, κρέας, όσα χρειάζονται διά τήν τρο-
φήν του.

Αύτη είναι ή γεωργική παραγωγή.

Αλλά δεν μάς άρκοῦσι τά είδη ταῦτα τής
πρώτης ανάγκης, έχομεν ανάγκην και άλλων
άκόμη. Δεν χρειάζόμεθα ένδύματα διά να ένδυ-
θώμεν, οικίας διά να κτοικήσωμεν, ώρολόγια
διά να βλέπωμεν τās ώρας, καθίσματα διά να
καθήμεθα; Όλα αυτά πρέπει βεβαίως να γεί-
νωσι, να παραχθώσι· πρέπει να εύρεθῆ τις,
όστις να εργασθῆ εις παραγωγήν αυτών. Τοῦτο
καλεῖται βιομηχανική παραγωγή.

Ας λάβωμεν έν απλούστατον παράδειγμα.

Ίδὲ τὸ επιπλον εκείνο, τὸ όποῖον εἶνε κατε-
σκευασμένον εκ ξύλου δρυός. Τί ήτο κατ' αρχάς;
'Εν μέγα δένδρον, τὸ όποῖον ηῦξανεν εις τὰ δά-
σα· τοῦτο ονομάζεται ή πρώτη ύλη. Όταν ά-
περάσισεν ό άνθρωπος τὸ δένδρον εκείνο να τὸ
κάμη τράπεζαν, τί συνέβη; Ἦλθε πρῶτον ό
ξύλοκόπος, όστις έκοψε και έτετραγώνισεν τὸ

δένδρον. Ἀφῆρσεν έπειτα τὸν φλοιόν. Ἐπειτα
ήλθεν ό ξυλουργός, όστις τὸ έκοψεν εις σανίδας,
αἱ όποιαι όμως δεν ήσαν βροκανισμένα.

Αἱ σανίδες αὔται εἰργιναν άντικείμενον έμπο-
ρίου. Τότε ηγόρασεν αὐτὰς ό επιπλοποιός, τὰς
έπεξεργάσθη, τὰς συνήρτισε και έκαμε τήν τρά-
πεζαν. Αὕτη εἶνε ή βιομηχανική παραγωγή.

Παρακαλῶ δε να παρατηρήσητε τὸ εξῆς: Τὸ
όνειρον και ή επιθυμία πάντων εἶνε ή μεταξὺ
των ανθρώπων αδελφότης. Ἄν ήμεθα αγαθοί,
ελεήμονες, ακούσι τις να λέγηται καθ' ήμέραν,
θα άφοσιούμεθα εις τὸν πλησίον. Τότε εκαστος
θα ένόμιζεν αδελφός του τούς άλλους ανθρώ-
πους· πάντες δι' αμοιβαίων ευεργεσιών θα έβοη-
θούμεν άλλήλους. Πόσον ώραῖον θα ήτο, πόσον
ισχυρὸν θα ήτο ή ανθρωπότης. Καὶ όμως μη
θαυμάσητε αν σας εἶπω, ή αδελφότης αὕτη ὑ-
πάρχει, ή κοινωνία τήν εφραμύζει.

Και ιδού εὐθύς ή απόδειξις. Ὅταν εἴχης ανάγ-
κην ένός παραθύρου εις τήν οἰκίαν σου, ή ένός
ζεύγους υποδημάτων, ή ένός ένδύματος, ή ένός
καθίσματος, τί κάμνεις; Κάμνεις ακριβῶς ώς
να ώμίλεις πρὸς τούς άλλους κατά τὸν εξῆς
τρόπον· «Ἐγὼ, θα εἶπῃς πρὸς τὸν γείτονά σου,
δεν έμπορῶ να κτίσω μίαν οἰκίαν, δεν εἶμαι
κτίστης· δεν έμπορῶ να κατασκευάσω κλειθρα,
δεν εἶμαι κλειθροποιός· δεν έμπορῶ να θέσω τὰ
ύαλία των παραθύρων μου, δεν εἶμαι ύαλοποιός.
Σας προτείνω λοιπὸν τὸ εξῆς· Εἶμαι υποδημα-
τοποιός, σεῖς δε εἴχετε ανάγκην υποδημάτων·
έλθετε να σας κατασκευάσω και αντ' αυτών
μοι δίδετε τήν ιδιικήν σας εργασίαν εις αντάλ-
λαγμα.»

Ὅταν διέρχωμαι πρὸ τίνος υποδηματοποιείου
και βλέπω εκτεθειμένα τόσα υποδήματα, κά-
μνω τήν εξῆς παρήγορον αληθῶς σκέψιν· «Διά
πόσους ανθρώπους δεν ειργάσθη ό άνθρωπος
αὐτός! Ἡ πτωχή γραῖα, ήτις ασχολεῖται εις
τὰ οικιακά της, θα εἴχη χάρις εις αὐτὸν γαλόσ-
σαις διά να μη κρουολογή, τὸ μικρὸν παιδίον θα
εἴχη τὰ υποδηματάκιά του και δεν θα ύγραί-
νωνται οι μικροί του πόδες. Καὶ ένὼ αὐτός ε-
τοιμάζει εις τὸ κάτω πάτωμα τόσα υποδήμα-
τα, εις τὸ επάνω τῷ βάρπτει άλλος τὸ φόρεμά
του. Ὁ βάρπτης βάρπτει τὸν υποδηματοποιόν και
ό υποδηματοποιός υποδένει τὸν βάρπτην.»

Δεν εἶνε λοιπὸν τόσον μακρὸς ό κόσμος· ή α-
δελφότης αληθῶς διέπει τήν κοινωνίαν.

Ἡ βιομηχανική παραγωγή ενεργεῖται κατά
δύο τρόπους.

Ἐχομεν πρῶτον μὲν τήν παραγωγήν τήν
ενεργουμένην διά τής εργασίας των χειρῶν τῆ
βοηθεία ένός εργαλείου· συνήθως ή εργασία αὐ-
τη γίνεται εις τὰ εργαστήρια· έπειτα δε τήν
παραγωγήν τήν διά μηχανῶν ενεργουμένην· αὕτη
γίνεται εις τὰ μεγάλα εργοστάσια.

Βεβαίως πολλοί εκ των ακουόντων ταῦτα ή-

ξεύρουσιν όλα αὐτὰ τὰ πράγματα πολὺ κάλλιον
εμοῦ· ἀς μοι επιτρέψωσιν όμως να τοῖς υποβά-
λω ολίγας ακόμη παρατηρήσεις. Παρατηρήσατε
πὸς κατασκευάζεται έν βιομηχανικὸν αντικεί-
μενον οἰονδήποτε. Ἐσκεφθητέ ποτε τί πράγμα
τάχα να ήνε ό καταμερισμός τής εργασίας;

Ας λάβωμεν ως παράδειγμα έν ζεύγος υπο-
δημάτων. Συνήθως, πολλοί εργάται εργάζονται
διά να φέρωσιν έντελῶς εις πέρας έν ζεύγος ὑ-
ποδημάτων. Ἄλλος εργάζεται εις τὸ δέρμα,
άλλος εις τήν σόλαν. Τὸ αὐτὸ γίνεται και ό-
ταν πρόκηται να κατασκευασθῆ έν ώρολόγιον,
έν δακτυλίδιον ή άλλο ότιδήποτε. Οἱ ειδήμονες
τῆς χρυσοχοικῆς λ.χ. ήξεύρουσι πολὺ καλά ότι
τὰ δακτυλίδια κατά πρῶτον χύνονται, έπειτα
λειαινόνται, έπειτα προστίθενται τὰ κοσμήμα-
τα, τὰ πετράδια κλ. Ὁ καταμερισμός δε οὗτος
τῆς εργασίας, τὸ να διέρχεται τὸ κατασκευα-
ζόμενον πράγμα από χειρὸς εις χεῖρα, δεν εἶ-
νε άλλο παρά εις συνεταιρισμός, οὕτως εἶπεν,
προσπαθειῶν, συνεταιρισμός, όστις εἴχει άριστα
άποτελέσματα. Εἶνε ως να εἴλεγον μεταξὺ των
οἱ εργάται· «Θα; μάς ήνε πολὺ δύσκολον να μά-
θωμεν εις τήν έντέλειαν όλας τās λεπτομερείας
τῆς τέχνης, χρειάζεται διά τοῦτο πολὺς καιρός
και πολλὰ και ποικίλα εργαλεία. Ἄς μοιράσω-
μεν μεταξὺ μας τήν εργασίαν· ό εις ἀς κάμη
τὸ έν, ό άλλος τὸ άλλο.»

Ἄλλο παράδειγμα. Βλέπεις μίαν ώραῖαν βι-
βλιοθήκην· συλλογίσου από πόσων χειρῶν δεήλ-
θεν εκαστον εκ των βιβλίων, τὰ όποια τήν ά-
πκρτίζουσι. Ὁ χαρτοποιός δίδει χάρτην λευκὴν
εις τὸν τυπογράφον, ό βιβλιοθέτης κάμνει τε-
τράδια τὰ τυπωμένα φύλλα, άλλος έπειτα τὰ
δένει, άλλος τὰ χρυσώνει.

Εἰς όλα τὰ έργα εἴτε γεωργικὰ εἴτε βιομη-
χανικὰ, ή εργασία γίνεται ως αν να ήσαν εκ
των προτέρων συνεννοημένοι οι διάφοροι εργά-
ται. Ὅλοι δε, έννοεῖται, πληρόνονται διά τὸν
κόπον των.

Ἐρχομαι εις τās μηχανάς. Ὑπάρχει και τό-
ρα ακόμη μία πρόληψις ως πρὸς τās μηχανάς.
Αἱ μηχαναὶ άφαιροῦσι τήν εργασίαν, λέγουν τι-
νές. Κατ' αρχάς βεβαίως πᾶσα μετατροπή γινο-
μένη εις τήν βιομηχανίαν εἴχει και στιγμὰς δυσ-
κόλους, καθ' ἀς όλοι δεν δύνανται να ήνε εύχα-
ριστημένοι, άλλ' έπειτα τί γίνεται; Λάβετε π.
χ. τās κλωστικὰς ατμομηχανάς του βάμβακος.
Ὅταν ό άγγλος βιομήχανος Ριχάρδος Ἄρκραϊτ
εφεύρεν αὐτὰς, όλοι εἴλεγον· Οἱ εργάται δεν θα
έχουν πλέον εργασίαν. Καὶ όμως μετ' ολίγον
υπέλογίσθη μαθηματικῶς ότι όλοι οι κάτοικοι
τῆς γῆς, άνδρες, γυναῖκες και παιδία, εργαζόμε-
νοι χωρὶς να φάγωσι και χωρὶς να πῖωσιν επί
έν όλόκληρον έτος, δεν θα ήδύναντο διά τῆς
χειρὸς να κλώσωσι τὸν βάμβακον, τὸν όποιον
κλώθουσιν εις έν έτος αἱ ατμομηχαναὶ τῆς Ἄγ-

γίας. Παρατηρεῖτε λοιπὸν ότι εἶνε ψευδῆς ή
ιδέα ότι δῆθεν άφαιροῦσι τήν εργασίαν αἱ μη-
χαναί.

Ὅλοι εἴλεγον ότι οι σιδηρόδρομοι θα βλά-
ψουν τὰ άλλα είδη τῆς μεταφορᾶς· και όμως,
ακούσατε. Δι' ένός μόνου σταθμοῦ των Παρι-
σίων, του βορείου σταθμοῦ, εισέρχονται και ε-
ξέρχονται τόσοι ταξειδιῶται, όσοι δεν εισήρ-
χοντο και δεν εξήρχοντο πρὸ πεντήκοντα έτών
δι' όλων των οδῶν, αἵτινες άγουσιν από των Πα-
ρισίων εις τὰ έξω μέρη. Αἱ μηχαναὶ λοιπὸν δεν
ελαττώνουσι τήν εργασίαν, τήν πολλαπλασιάζ-
ουσι μάλιστα διότι επεκτείνουσι τήν κατα-
νάλωσιν.

Ἐπειτα, προσθέτομεν ακόμη ότι πρακειμέ-
νου λόγου περί μηχανῶν πρέπει ν' αποβλέπη
τις και εις άλλο τι ευγενέστερον και ύψηλότερον.
Ἡ ανθρωπίνη εργασία εἶνε μάλλον επίμοχος
όταν λείπουσιν αἱ μηχαναί. Πόσοι κόποι και
μόχοι δεν χρειάζονται διά να άναπληρωθῆ ή
δύναμις μιᾶς μηχανῆς; Ἄλλὰ τί εἶνε ή μηχαν-
νή; Θα σας τὸ εἶπω άμέσως.

Ἐπῆρχε και ὑπάρχει ακόμη μία τις πρόλη-
ψις και κατά των επιστημόνων. Πολλοί εἴχον
και έχουσι τήν ιδέαν ότι οι άνθρωποι αυτοί εις
τίποτε πρακτικὸν δεν χρησιμεύουσι. Καὶ όμως
αὐτοί εφεύρεν τās μηχανάς. Εἶπον καθ' εαυτούς·
Χρειάζεται πολὺς κόπος διά να γείνη ή δεινα
ή ή δεινα εργασία· όταν πρόκειται να σηκωθῆ
αὐτὸ τὸ σφυρίον και να καταπέση επάνω εις
αὐτὸν τὸν άκμωνα διά να σφυρηλατηθῶν τὰ
μεγάλα κομμάτια του σιδήρου, θα εξαντληθῆ ή
δύναμις και του δυνατωτέρου ανθρώπου! Δεν
ήδυνάμην τάχα εἰγὼ ό φυσικός, εἰγὼ ό γεωμέ-
τρης να ελαφρύνω αὐτούς τούς εργάτας; Ἄντι
να απαιτῶ παρ' αυτών να καταναλίσκουν αδί-
κως τās δυνάμεις των, ἀς εφεύρω μίαν μηχανήν.
Τοῦτο εἴγεινε.

Ὅταν σήμεραν εισέρχεται τις εις έν εργοστά-
σιον παρατηρεῖ μετά θαυμασμοῦ τήν παράτα-
ξιν, οὕτως εἶπεν, τοσούτων δυνάμεων. Καὶ
όμως τούς όγκους εκείνους, τās γιγαντιαίας ε-
κείνας σφύρας δεν τās κινεῖ ή χεῖρ του ανθρώ-
που. Ἴνα τεθῶσιν εις ενεργεῖαν όλα αὐτα αἱ
δυνάμεις άρκεῖ να θέση ό εργάτης τήν χεῖρα
επί του σιδηροῦ μοχλοῦ και ή μηχανή εργάζε-
ται μόνη. Τὸν απαλλάττει του κόπου, αὕτη ε-
χει μόνη τῆς και χειρὰς και όφθαλμούς και δύ-
ναμιν και επιτηδειότητα.

Πλησίον εις τὸν εργάτην εκείνον, ό όποιος
κάμνει τήν μηχανήν να ενεργῆ παρέχων εις αὐ-
τὴν ολίγους ανθρακας, ολίγον ύλικὸν, φαντά-
ζομαι τὸν σοφόν, όστις ἴνα εφεύρη αὐτὴν τό-
σον εμόχθησε, τόσας νύκτας ήγρόνησε! Ὁ
σοφός εἶνε λοιπὸν ό αδελφός του εργάτου. Ἡ
μηχανή αὕτη εκπροσωπεῖ τὸ πνευμά του και
τήν διάνοιάν του. Δύο λοιπὸν εργάζονται, εκεί-

ἀλλὰ νοστιμύεται πλειότερον τὸ κρέας τῶν ἀνθρώπων ἢ ἄλλων ζώων.

Ἐχει δὲ τὸ φρόνητρον τοῦτο τῶν ἐν θαλάσῃ πλοῦντων δευτέρῃ τὴν ὄσφρησιν, διὰ τῆς ὁποίας ἀπὸ μακροτάτης ἀποστάσεως κατορθώνει νὰ διακρίνη τὸ θυμὸν του, ἐφ' οὗ μετὰ ταχύτητος ἀπιστεύτου ἐπιπίπτει, βοηθούμενον ὑπὸ τῶν ἰσχυροτάτων του πτερυγίων.

Τὰ πάντα κατατρώγει ὁ καρχαρίας, ὁστᾶ, κρέατα σπηλιότα, ξύλα, κιβώτια κενὰ καὶ ὅ,τι ἄλλο ἤθελε καταπέσει ἀπὸ τοῦ διερχομένου πλοίου. Πάντα ταῦτα καταπίπτουσιν εἰς τὸν βραχθρῶδη αὐτοῦ φάρυγγα. Αἱ φροβερὶ του σιγῶνες ἔχουσι τριπλὴν σειρὰν ὀδόντων, δύναται δὲ κατὰ βούλησιν καὶ νὰ διασχίση καὶ ἀπλῶς νὰ καταπίη.

Ἐν τῷ στομάχῳ τοῦ καρχαρίου ἀνευρίσκειται ὀλόκληρος παντοειδῶν πραγμάτων συλλογὴ, ξύλα, ὑποδήματα, σχοινία μετ' ἰχθύων ἀναμειγμένα, τὰ ὅποια ἐπὶ πολὺν χρόνον δὲν προφθάνουσιν οἱ γαστρικοὶ χυμοὶ νὰ ἀποσυνθέσωσιν. Ἐνίστε δὲ συλληφθέντος τοῦ θηρίου καὶ διασχιθεῖσθαι τῆς κοιλίας του συλλέγουσιν οἱ νεύται τοὺς ὄλους ἀνεπάφους ἰχθύας, οἷτινες εὐρίσκονται ἐκεῖ, καὶ τοὺς τρώγουσι.

Ὅταν ζητῇ τροφήν, πλέει ἀθροῦσως σχεδὸν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος· μόνον τὸ ἄκρον τοῦ ἐπινωτίου πτερυγίου του, ὕπερ ἀναφαίνεται πού καὶ πού ἐξῶ τοῦ ὕδατος, δύναται ἐνίστε νὰ διακρίνη ὁ ἡσκημένος ὀφθαλμὸς τοῦ νεύτου. Τότε δὲ ἀκούεται ἀλαλαγμὸς εἰς τὸ πλοῖον καὶ πάντες παρασκευάζονται εἰς ἄγρευσιν τοῦ θηρίου.

Συνήθως μεταχειρίζονται πρὸς τοῦτο ἰσχυρὸν ἄγκιστρον, ὁμοιάζον πρὸς ἐκεῖνα δι' ὧν κρεμῶσι τὸ κρέας οἱ κρεωπῶλαι καὶ συνεχόμενον διὰ σιδηρᾶς ἀλύσεως μήκους ἐξήκοντα ὕψεκτομέτρων περίπου, εἰς ἣν εἶνε πάλιν προσηρημένον μακρὴν καὶ χονδρὴν σχοινίον. Ἐπὶ τοῦ ἄγκιστροῦ θέτουσιν ὡς δόλωμα κομματίον στέατος. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ καρχαρίας πεινασμένος ἐφημερῆ εὐθύς ἐπ' αὐτοῦ, ἄλλοτε ὅμως, εἴτε διότι δὲν πιέζεται ὑπὸ τῆς πείνης εἴτε διότι ἐννοεῖ τὴν δόλον, περιστρέφεται περὶ αὐτὸ χωρὶς νὰ τὸ ἐγγίση. Τότε ὁ ἄλιεύων ἀνασηκῶναι ὀλίγον τὸ σχοινίον, σπάνιον δὲ εἶνε νὰ μὴ νικήσῃ ἢ ἀδδραγία τὴν πονηρίαν. Φοβεῖται τὸ ζῶον μὴ τῷ διαφύγῃ τὸ εὖρημα, ρίπτεται, στρέφεται περὶ ἑαυτὸ καὶ καταβροχθίζει καὶ δόλωμα καὶ ἄγκιστρον. Ἄν ἀποτύχη ἢ ἄγρα καὶ τραυματισθῇ μόνον ἐξώδεσμα, δὲν ἀπελπίζεται ὁ καρχαρίας, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ἐτι μᾶλλον διεγείρεται ἢ ἀπληστία του.

Τὸ δύσκολον ὅμως δὲν εἶνε πῶς ν' ἀγκιστρωθῇ, ἀλλὰ πῶς ν' ἀνασυρθῇ ὁ καρχαρίας, διότι πολλάκις κατορθώνει νὰ θραύσῃ τὴν ἄλυσιν. Πρέπει λοιπὸν μὲ πάντα τρόπον ν' ἀποπικῆ ὅταν

δὲ νοήσῃ ὁ ἄλιεύς ὅτι ἔπαυσε πᾶσα ἀντίστασις, τότε ν' ἀνασυρῇ τὸ θηρίον.

Πολλάκις ὅμως ἄμα ἡ κεφαλὴ τοῦ ζώου ἐξαχθῆ τοῦ ὕδατος φαίνεται ὡς ἂν αὐτὸ ν' ἀναλαμβάνῃ πάλιν ζῶον, τότε δὲ ἄρχεται πάλιν νέος ἀγὼν. Ἐν τοιαύτῃ περιστάσει καταβροθίζουσι πάλιν τὴν κεφαλὴν, ἀλλ' οὕτως ὥστε νὰ μένουσιν ἐξῶ τοῦ ὕδατος οἱ ῥῶθωνες· τοιοῦτοτρόπῳ ἐπέρχεται ἡ ἀσφυξία. Ἐν ἀνάγκῃ αἱ καταβροθίσεις αὗται ἐπαναλαμβάνονται μέχρις οὗ ἐπέλθῃ τὸ ἀποτέλεσμα. Συγχρόνως εἰς ἐκ τῶν νευτῶν ἐμβάλλει εἰς θρόνον τὴν οὐρὰν τοῦ καρχαρίου, ὅστις ὅταν ἀνασυρθῇ ἐκατέρωθεν ἐλκόμενος καταπίπτει θαρὺς ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, τὸ ὅποιον διὰ τῆς οὐρᾶς του πατάσει ἰσχυρῶς. Ὅταν διὰ διαφόρων ὅπλων ὀριστικῶς ἀποτελειωθῇ καὶ μείνη νεκρὸν τὸ θαλάσσιον τέρας, ἀνοίγεται ἡ κοιλία του καὶ τί δὲν βλέπει τις τότε ἐκεῖ μέσα!

Καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ καρχαρίου διήγειρεν ἐν ἐμοὶ πάντοτε πολὺν τρόμον, οὐδέποτε ὅμως θά λησμονήσω τὴν σκηνὴν, ἣς ὑπῆρξεν αὐτόπτης μάρτυς εἰς τὰς λεγομένας νήσους τῆς Σωτηρίας.

Αἱ νῆσοι αὗται πρόκεινται τῆς ἀκτῆς τῆς Γουβάνης, ὀλίγας λεύγας μακρὰν τῆς Καυέννης, εἶνε δὲ ὁ κύριος σταθμὸς τῶν εἰς Καυέννην μεταφερομένων. Οἱ ἐκ Γαλλίας καταδίκαι ἐκεῖ πρῶτον ἐγκλείονται, διότι αἱ νῆσοι αὗται εἶνε τὸ κέντρον τῶν σωφρονιστικῶν καθιδρυμάτων ὅλης τῆς ἀπέναντι ἀκτῆς, ἀφ' ἧς ὀλίγα μίλια ἀπέχει ὁ ποταμὸς Κουρού.

Ἡ ἀκτὴ αὕτη εἶνε τὰ μάλιστα ἰχθυόεσσα· ὄθεν καὶ οἱ καρχαρίαὶ ἐπιχωρίζουσιν ἐκεῖ. Οὐδέποτε ἀπὸ τῶν νήσων τῆς Σωτηρίας κατέπεσεν ἄνθρωπος εἰς τὴν θάλασσαν χωρὶς νὰ γείνη βροχὴ τῶν καρχαριῶν. Ἐν ἐκ τῶν θηρίων τούτων ὤρμησέ ποτε ἀπλῶς καὶ μόνον διότι ἄνθρωπος τις πλέων μὲ λέμβον, ἐθύσειεν εἰς τὸ ὕδωρ τὴν χεῖρά του.

Πλὴν τῶν ἰχθύων καὶ ἄλλοι λόγοι ἐλύουσι τοὺς καρχαρίας εἰς τὴν θάλασσαν ἐκείνην, οἷον τὰ πολλὰ πλοῖα, τὰ ὅποια συνήθως σταθμεύουσι καὶ ἀφ' ὧν ρίπτονται πολλὰ βρώματα εἰς τὴν θάλασσαν, τὰ ἄχρηστα καὶ περιττὰ μέρη τῶν σφαζομένων παρὰ τὴν ἀκτὴν βοῶν, τὰ ὅποια εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα τὰ ρίπτουσιν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ δὲν τὰ χρησιμοποιοῦσιν ὡς ἐν Εὐρώπῃ, τέλος τὰ πτώματα τῶν ἀποθησακόντων καταδίκων. Διότι τοὺς θανόντας καταδικούς εἰς τὰς νήσους τῆς Σωτηρίας δὲν τοὺς θάπτουσι δι' ἑλλειψίν χώρου, ἀλλ' ἀφ' οὗ χρησιμεύουσι τὰ πτώματά των εἰς μελέτην τῶν ἰατρῶν τῶν σωφρονιστηρίων, ρίπτονται εἰς τὴν θάλασσαν εἰς ἀπόρσιν τινα ἀπὸ τῆς νήσου. Γίνεται δὲ τοῦτο ὡς ἐξῆς· ἄγουσι πρῶτον τὸν νεκρὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὸ παρχθαλάσιον, ἐνθα

τὸν ἐπιβιβάζουσιν εἰς λέμβον, ἧς ἐπιβαίνουσι δώδεκα ἄλλοι καταδίκαι, οἷτινες ὀδηγοῦσιν αὐτὴν μακρὰν εἰς τὸ πέλαγος εἰς ὠρισμένον σημείον· φθάσαντες δ' ἐκεῖ ἀνοίγουσι τὸ κιβώτιον καὶ ρίπτουσιν εἰς τὴν θάλασσαν τὸ πτώμα.

Εἰς τοιαύτην σκηνὴν παρευρέθην.

Ἦτο ἡ τετάρτη μ.μ. ὥρα, ἡ ζέστη ἤρχιζε νὰ ἐλαττωθῆ καὶ ἡ αὐρα τῆς ἐσπέρας διαδεχόμενη ἡρεμίαν μολύβδινα ἐπνεεν ἐκ τῆς ζηρᾶς ἐλαφρῶς ρυτιδούσα τὴν κατοπτροειδῆ ἐπιφάνειαν τῶν ὕδατων, ὡς ἄλλο· γοργότερον καὶ μετὰ ῥυθμοῦ ἀφρίζων ἐκτύπα τὴν ἀκτὴν.

Περιεπάτων ἐπὶ τινος μικροῦ ἀτμοπλοίου ἐκεῖ σταθμεύοντος καὶ παρετήρουν ἀφηρημένος εἰς τὴν παραλίαν τῆς μεγαλητέρας τῶν νήσων ἐκείνων τὴν κίνησιν. Ἦν προυκάλει μέγα πλοῖον καθελκόμενον εἰς τὴν θάλασσαν. Κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἤκουσα κώδων καὶ πενθίμως ἠχοῦντα.

— Ἄ, ἄ, ἐφώνησεν αἴφνης ναύκληρός τις ὀπισθὲν μου, ἄκου! ἡ ἐπικηδεῖς κωδιωνοκρουσία τῶν καρχαριῶν· δὲν θ' ἀργήσουν νὰ τρέξουν οἱ καυμένοι!

— Τί κωδιωνοκρουσίαν λέγεις;

— Πῶς, δὲν ἤξεύρετε, Κύριε; Οἱ καρχαρίαὶ ἐννοοῦσι τὸν πένθιμον ἦχον τῶν κωδιῶνων, καταλαμβάνουσιν ὅτι πρόκειται νὰ ριφθῆ εἰς τὴν θάλασσαν πτώμα καταδίκου καὶ συνάζονται.

— Ἀλλὰ δὲν δένουσιν εἰς τοὺς πόδας τοῦ νεκροῦ σιδηρὰν σφαιρὰν;

— Τί πειράζει; ἀρπάζουν τὸ πτώμα πρὸ τοῦ προσθάσῃ νὰ βυθισθῇ. Σεῖς εἴθε ξένος, Κύριε, ταξιδεύετε διὰ νὰ ἴδητε περίεργα πράγματα· θέλετε νὰ ἐτοιμάσω τὴν φαλαινοθηρίδα, νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν λέμβον διὰ νὰ ἴδητε καὶ αὐτὸ τὸ περίεργον;

Ἐδέχθην τὴν πρότασιν. Ἡ νεκροφόρος λέμβος διήρχετο τὴν στιγμὴν ἐκείνην πλησίον μας· ἐπλεε βραδέως. Εἰς τὸν κοιτωνίσκον ἐκειτο τὸ φέρετρον μαυροσκεπὲς μὲ λευκὸν σταυρὸν· οἱ καταδίκαι ἐκωπηλάτων ἐν σιγῇ.

Ἐπεβιβάσθημεν εἰς τὴν φαλαινοθηρίδα καὶ ἠκολουθήσαμεν τὰ ἴχνη τῆς μεγάλης λέμβου.

— Κυττάξτε ἐκεῖ... μακρὰν, μοι λέγει ὁ ναύκληρος... Νομίζει τις ὅτι εἶνε ὕψαλον.

Τῷ ὄντι, ἐβλεπον ὡς τινα δίνην εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

— Εἶνε οἱ καρχαρίαὶ· μᾶς περιμένουν!

Ἐπλέομεν πρὸς τὰ πρόσω.

— Ἐσταμάτησεν ἡ λέμβος· σπεύσατε, λέγει ὁ ναύκληρος ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς ναύτας μας... Καλὰ! σηκώσατε τὰς κώπας, φθάνει.

— Παρτήσατε τώρα, Κύριε.

Ἐσηκώθην διὰ νὰ ἴδω καλλίτερα. Τὸ φέρετρον εἶχεν ἀνοιχθῆ καὶ τὸ σκέπασμά του ἐτέθη ὡς τις κλίμαξ εἰς τὸ ἄκρον τῆς λέμβου πρὸς τὰ κάτω.

— Προσοχὴ! κάτω καὶ ἐμπρὸς οἱ ἄλλοι!

Τὸ πτώμα ἐπιπτε καὶ ἡ λέμβος ἀπεμακρύνετο ἐν τάχει.

Μόλις ὁ λευκὸς ὄγκος, τὸ πτώμα, εἶχεν ἐγγίσει εἰς τὸ ὕδωρ, ἀνεσηκώθη, ἐσπρώχθη, ἀνερρίφθη, τὰ σάβανα κατεσχίσθησαν, δίνη καὶ κρότες ἐγένοντο περὶ αὐτό. Οἱ καρχαρίαὶ ἤρχισαν νὰ τὸ κατασχίζωσι. Ἐπειτα διεσπάρησαν τὰ τεμάχια· νέα πάλιν, νέος ἀγὼν· ἔπειτα ταῦτα ἐβυθίζοντο, βαθμηδὸν ὁ ἀγὼν ἔβαινε πρὸς τὰ κάτω, τὸ βάραθρον ἐκλείσθη, ἡ ἐπιφάνεια ἠσύχασε.

Ἐμείνα ἐκστατικὸς, ἐμβρόντητος, ἀπολιθωμένος καὶ τὰ βλέμματά μου προσηλώθησαν ἐκεῖ... εἰς τὴν ἡρεμοῦσαν πλέον θάλασσαν!

— Ἐτελείωσε, μοι λέγει ὁ ναύκληρος· δὲν εἶνε περίεργον, ἔ;

— Φοβερὸν πρὸ πάντων! Ἀλλὰ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξεύρη ἡ διοίκησις ἄλλον τρόπον ταφῆς τῶν δυστυχῶν ἐκείνων;

— Ἀδύνατον, Κύριε· αἱ νῆσοι αὗται εἶνε βραχόδεις, ὀλίγιστος μόνον χώρος ὑπάρχει ἔχων ἀρκετὴν γῆν πρὸς ταφὴν καὶ ὁ χώρος ἐκεῖνος ἀφίεται διὰ τὸ ἐλεύθερον προσωπιάν.

— Ἀλλ' οἱ ἄλλοι καταδίκαι οἱ συνοδεύοντες τὸ πτώμα, τί πρέπει νὰ αἰσθάνωνται, ἀναλογιζόμενοι ὅτι ἡ αὐτὴ τύχη τοὺς περιμένει ὅταν ἀποθάνωσι!

— Τίποτε, Κύριε μου· οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἐσυνείθισαν εἰς τὰς ἐντυπώσεις ταύτας. Ἐπειτα, ἤξεύρετε τί ἄνθρωποι εἶνε αὐτοί; Θέλετε νὰ σὰς διηγηθῶ τί ἔκαμεν εἰς ἐξ αὐτῶν, ὅστις ἦτο τώρα μεταξὺ τῶν συνοδῶν;

— Εὐχαρίστως.

Ὁὗτος ἦτο προσκεκολλημένος εἰς τὴν ὑψηροσίαν τῶν χειρουργῶν, ἐπεστάται εἰς τὸ ἀνατομικὸν ἀμφιθέατρον· ἔθετε λοιπὸν τὰ πτώματα μετὰ τὰς ἀνατομικὰς τῶν ἰατρῶν μελέτας εἰς τὰ φέρετρα. Ἐσκέφθη μίαν ἡμέραν τὸ νεκροφόρον κιβώτιον νὰ τὸ κάμη λέμβον καὶ νὰ ἀποδράσῃ, καὶ τὴν ἰδέαν του ταύτην ἀπεφάσισε ταχέως νὰ τὴν ἐκτελέσῃ. Διεσκεύασεν ἐσωτερικῶς ἐν τοιοῦτον κιβώτιον, τὸ ἐπίσω· σεν, ἔκαμεν ὅ,τι χρειαζέται, ἐπρομηθεύθη δὲ καὶ ἐν μικρὸν ἰστίον, μίαν νύκτα δὲ, κατὰ ληλον δι' ἀπόδρασιν, ἐφορτώθη ἐπ' ὤμου τὸ φέρετρον καὶ κατέβη, χωρὶς οὐδεὶς νὰ τὸν ἴδῃ, ἀπὸ τοῦ ἀμφιθέατρον εἰς τὴν παραλίαν. Φθάσας ἐκεῖ ἐπεβιβάσθη ἠσύχως εἰς τὸ πένθιμόν του πλοῖον καὶ ἤρχισε νὰ πλέη, κείμενος αὐτὸς κάτω καὶ ἔχων σάκκον πλήρη ἄμμου ὡς προσκεφάλαιον καὶ βοηθούμενος ὑπὸ ῥάβδου, ἣν μεταχειρίζετο ὡς κώπην, καὶ ἦτις ἐν ἀνάγκῃ θὰ τῷ ἐχρησίμευεν ὡς καρχῆσιον. Ἐπλεε ταχέως πρὸς τὴν ὀλλανδικὴν Γουβάνην, διότι, ὡς ἤξεύρετε, Κύριε, ἐκεῖ ὀδηγεῖ τὸ βεῦμα, ὕπερ διέρχεται διὰ τῶν νήσων τῆς Σωτηρίας.

Ἦτο νυξ μακρὴ, ἡ θάλασσα ἦτο ἡρεμος καὶ ἐπὶ τινα χρόνον τὰ πάντα ἔβαινον καλῶς, ἀλλ'

αίφνης ὁ δυστυχὴς φυγάς ἀφωπνίσθη ἀπὸ τῶν χρυσῶν ὄνειρων του ὑπὸ ἐπικειλημένων κρότων... οἱ κερχαρίαι τὸν εἶχον πολιτορχήσει! Περιττὸν νὰ σὰς περιγράψω τὸν φοβερὸν ἐκείνον ἀγῶνα. Ἡ ἐπιθυμία τῆς ἐλευθερώσεως ἐνεθάρρυνε τὸν ταλαιπώρον ἐκείνον· μὲ μόνην τὴν βιάδον του ἠδυνήθη νὰ ἀπομακρύνῃ τὰ θηρία.

Ὅτω διήλθε τὴν νύκτα. Δίς καὶ τρεῖς ἐκινῆθησαν καὶ πάλιν ἀπεκρούσθησαν οἱ κερχαρίαι. Ἄλλ' ὅταν ἐξημέρωσεν ὁ φυγάς, ἀποφυγὼν τὰ θηρία, ἐνέπεσε πάλιν εἰς τὰς ἀλύσεις. Συνελήθη ὑπὸ πλοίου, ὅπερ εἶχε σταλῆ πρὸς καταδίωξίν του. Ἰνὰ μὴ κωνοβολισθῆ, ἐφώνησεν, ὅσον οἱ πνεύμονές του ἀντείχον, ὅτι παραδίεται, καὶ οὕτως ἀνεκομίσθη εἰς τὰς νήσους τῆς Σωτηρίας.

Ο ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΑΠΤΕΡΟΥ ΝΙΚΗΣ

Ἐπὶ ὑψώματος πυργοειδοῦς καὶ, αὐτὸ τοῦτο, πύργου καλουμένου τὸ πάλαι (διότι καὶ ἡ ἐκεῖ ἰσταμένη Ἐκάτη ἢ Τρίμορφος τοῦ Ἀλκαμένου· Ἐπιπυργιδίαι ἐκαλεῖτο), κατὰ τὸ Δ. ἄκρον τῶν Κιμωνείων τειχῶν τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν ὑψοῦται μικρὸς μὲν ἀλλὰ κομψότατος ὁ ναὸς τῆς Ἀπτεροῦ καλουμένης ἢ Ἀθηνᾶς Νίκης. Τὸ πυργοειδὲς ὑψωμα, ἐφ' οὗ καίτοι, σύγκαιται ἐκ τοίχου ἰσοδομικοῦ, λίθου πωρίνου, φέροντος ἄνω κατὰ τὴν Β. καὶ τὴν Δ. αὐτοῦ πλευρὰν ὡς τέρμα γείσον μικρὸν, ἥτοι προέκτασιν τοῦ μαρμαρίνου ἐδάφους ἐφ' οὗ ἰσταται ὁ ναὸς, ἐκ λίθου πεντελησίου ἢ δὲ ἄνω ἐπιφάνεια τοῦ πύργου τοῦτου καίτοι εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν μετὰ τοῦ κατωτάτου τῶν Προπυλαίων ἀναβαθμοῦ. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ταύτης καὶ ἀντικρῶ τῆς δεξιᾶς τῶν Προπυλαίων πτέρυγος, «τῶν Προπυλαίων ἐν δεξιᾷ», κατὰ Πausanίαν, καίτοι ὁ ναὸς διέσθηνσιν ἔχων ἀπ' Α. πρὸς Δ. οὕτως ὥστε ἡ μὲν δυτικὴ αὐτοῦ πλευρὰ ἔρχεται εὐθὺς ὑπὲρ τὸ χεῖλος τοῦ τείχους, ἡ νοτιῶν ἀφίνει διάστημά τι μέχρι τοῦ τείχους, ἡ δὲ βορείαι ἀποτελεῖ μετὰ τῆς βορείας τοῦ πύργου πλευρὰς γωνίαν, ἢ τὸ ἀνοίγμα πρὸς τὰ Προπύλαια.

Ὁ ναὸς οὗτος εἶνε ἀμφιπρόστυλος τετράστυλος, ἥτοι ἔχει τέσσαρας κίονας εἰς ἐκατέραν τῶν μικροτέρων πλευρῶν, ἀποτελοῦντας τὰς δύο προστάσεις αὐτοῦ, τὴν ἀνατολικὴν καὶ τὴν δυτικὴν· ὡς πᾶς ἄλλος ναὸς ἔχει καὶ οὗτος τὸ τέμενος καὶ τὸν ὄριζοντα τοῦτο περίβολον, μικρὸν ὅμως, ἕνεκα τοῦ χώρου ἐφ' οὗ ὠκοδόμηται καὶ ἀνάλογον τῶν διαστάσεων αὐτοῦ. Ὁ περίβολος τοῦ ναοῦ σύγκαιται ἐκ παχέων τεμαχίων μαρμαρίνων, ὕψους 1½ περίπου μέτρου, ἔχοντων εἰς τὸ ἄνω μέρος προεξοχὴν ἐν εἰδει γείσου καὶ κοσμουμένου ὑπὸ ἀναγλύφων ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας. Τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα, ὡς ἐκ τῶν ἐν Ἀθηνῶν σωθέντων φαίνεται, ἀπεικονίζον νί-

κας πτερωτὰς σπευδούσας καὶ ἀσχολουμένας περὶ τι, περὶ θυσίαν ἴσως. Ἐκ τῶν δύο ἐν Ἀθηνῶν σωζομένων, τὸ μὲν φέρει Νίκην μετὰ χάριτος καὶ εὐκαμψίας λύουσιν τῆ δεξιᾷ τὸ πῆδilon τοῦ δεξιοῦ ποδός, ὃν ἔχει ἐλαφρῶς ἀνυψώση, τὸ δὲ δύο Νίκας, τῶν μὲν πρὸς τὰ δεξιὰ τῶ ὄρωντι τρέχουσιν μὲ ἀνυψωμένην τὴν ἀριστερὰν καὶ ἠνερωμένην παρ' αὐτῆ τὸ ἱμάτιον, τὴν δὲ πρὸ τῆς αὐτοῦ, ἐν ἰσχυρᾷ κινήσει πρὸς τὰ δεξιὰ τρέχοντος, κινουμένην καὶ ὡσεὶ προσπαθοῦσαν νὰ δαμάσῃ τὸ ζῶον. Εἰς τὸν ὑπὸ τῶν πλακῶν τούτων περιπεραγμένον χώρον εἰσέρχοντο διὰ θύρας εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν κειμένης· ἐντὸς δὲ τοῦ χώρου τούτου ἰσταται ὁ ναὸς ἐπὶ κρημιδωμάτος ἔχοντος τρεῖς μαρμαρίνους ἀναβαθμούς, ἀναγόμενος εἰς τὸν Ἰωνικὸν ῥυθμόν. Οἱ κίονες (ἔχοντες σὺν τῆ βᾶσει καὶ τῷ κιονοκράνῳ 13½ π. ὕψος, διάμετρον δὲ κατὰ μὲν τὴν βᾶσιν 0,52 τοῦ μέτρου, κατὰ δὲ τὴν κορυφὴν 0,43) ἔχουσι τὴν κωνοεικὴν τοῦ Ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ θᾶσιν, ἥτοι δύο σπείρας, ὧν ἡ κατὰ ταπεινοτέρῃ ἢ δὲ ἄνω βᾶθιδώσειν ὄριζονταίς κοσμεῖται, χωριζομένης ἀπ' ἀλλήλων διὰ τροχίλιον, τὸ σῶμα λεπτόν, μονόλιθον, φέρον 2½ βᾶθιδώσεις, τὸ κιονόκρονον ἄνω ὑποτραχηλίον, ἐπιστύλιον φέρον τρεῖς ἐπαλλήλους ταινίας κατὰ τὴν ἐξῶ ἐπιφάνειαν· ὑπὲρ τὸ ἐπιστύλιον τοῦτο ἔρχεται ἡ ζωοφόρος, ἀποτελοῦσα τὸν κύριον διάκοσμον τοῦ ναοῦ ἢ ζωοφόρος αὕτη εἶνε ζῶνη ἀρκετὰ πλατεῖα φέρουσα ἀνάγλυφα ἐν μὴ διακοσμημένη σειρᾷ περιθέοντα ὁλόκληρον τὸν ναόν. Τῶν ἀναγλύφων τούτων τὰ πλεῖστα κλέψας μετεκόμισεν εἰς Ἀγγλίαν ὁ Ἐλγιν, ἀντ' αὐτῶν δὲ κείνται νῦν ἐκμαγαῖα πῆλινα ἀναπληροῦντα τὰ κενὰ τῆς ζώνης μέρη. Ὁ κυρίως ναὸς ἀποτελεῖται ἐκ σηκοῦ μόνον τετραγώνου ἀνοικτοῦ πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἔχοντος ἐν τῷ ἀνοίγματι μετὰ τῶν δύο παραστάδων (ἥτοι τεμαχίων τῶν τοίχων ἀναλόγως τῷ κίονι διακοσμουμένων) καὶ ἀμέσως ὀπισθεν καὶ ἀντικρῶ ἐκατέρου τῶν μεσαίων τῆς ἀνατολικῆς προστάσεως κίωνων δύο παραστάτας, ἥτοι κίονας ἐν σχήματι ὀρθογωνίου πρίσματος, μετὰ κιονοκράνου καὶ βᾶσεως ὁμοίων τοῖς τῶν παραστάδων, ἀνέχοντας τὸ ἐπιστύλιον τοῦ σηκοῦ καὶ τὴν ὑπεράνω ζῶνην ἐφ' ὧν ἀναπαύονται αἱ ἀπὸ τῆς προστάσεως δοκοὶ αἱ φέρουσαι τὰ φατνώματα τὰ τὰς στοὰς στεγάζοντα ἢ στέγη ἐξετείνεται ἐφ' ὅλου τοῦ ναοῦ σχηματίζουσα ἄνωθεν τῶν δύο προστάσεων τοὺς ἀετούς. Ὁ ἰσοδομικὸς τοίχος τοῦ σηκοῦ, οἱ κίονες, τὰ ἀνάγλυφα καὶ ἐν γένει ὅλα τὰ μέρη ἦσαν ἐκ λευκοῦ τῆς Πεντέλης μαρμαρίνου χρώμασι πεποικιλμένου, ὧν ἔχνη διακρίνονται εἰς τινὰ μέρη. Ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῶν παραστάδων τῶν πρὸς τοὺς παραστάτας ἐστραμμένων καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν παραστάτων διακρίνονται ὅπαι κωνοεικᾶ δηλοῦσαι ὅτι ἐφράσσοντο ποτε τὰ μέρη

ἐκεῖνα κρημιδωμάσιν· ἐπὶ δὲ τοῦ ἐδάφους τῆς κυρίας τοῦ ναοῦ προστάσεως μετὰ τῶν παραστάδων καὶ τῶν ἄκρων τῆς προστάσεως κίωνων φαίνονται ἔχνη διαφράγματος ἐναργέστερον δηλουμένου ἐπὶ τοῦ σώματος τῶν παραστάδων καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς ἄνω σπείρας τῆς βᾶσεως αὐτῶν, ἥτις κατὰ τὸ μέσον ἐπὶ 40 περίπου ἔκατοστά τοῦ μέτρου δὲν φέρει τὸ ἀύλακωτόν κίονημα, ἐνῶ τοῦτο δὲν συμβαίνει ἐπὶ τῶν παραστάδων τῆς δυτικῆς στοᾶς.

Ὁ ναὸς ὠκοδόμηθη μετὰ τὰ Περσικὰ πάντως, διότι ἄλλως δὲν θὰ διέφρευε τὴν τοῦ Πέρσου καταστροφὴν, ἐν τῷ αὐτῷ μάλιστα θέσει ἰστάμενος· δύναται τις ὅμως νὰ υποθέσῃ ὅτι κατασκευρὴς τότε ἀνηγέρθη μετὰ ταῦτα, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ναοὶ· ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν ἀναγλύφων αὐτοῦ ἐξάγεται ὅτι δι' αὐτὰς ταύτας τὰς κατὰ τῶν Περσῶν νίκας ἀπένειμαν οἱ Ἀθηναῖοι νίκας τιμὰς τῆ Ἀθηνᾶ ἀνεγείραντες αὐτῇ νέον ναὸν καὶ ἀποδόντες τὴν τῆς Νίκης ἐπωνυμίαν. Ἐκτίσθη λοιπὸν ὁ ναὸς εὐθὺς μετὰ τὰ Περσικὰ καὶ πρόπει νὰ καταλεχθῆ μετὰ τῶν τοῦ Κίμωνος ἔργων, ἐπειδὴ δὲν ἀναφέρεται πού μετὰ τῶν τοῦ Περικλέους. Εἶπομεν ὅτι ἐκ τῶν ἀναγλύφων αὐτοῦ, ἥτοι τῶν τῆς ζωοφόρου, ἐξάγεται ἢ μετὰ τὰ Περσικὰ ἱδρυσις τοῦ ναοῦ· διότι τὰ ἀνάγλυφα τῆς μιᾶς τῶν πλευρῶν τοῦ ναοῦ περιστάνουσι μίχην Ἑλλήνων κατὰ Περσῶν, καὶ δὴ τὴν ἐν Μικραθῶνι, ὡς ὑποτίθεται· ἂν καὶ τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα μεγάλην ἔπαθον ὑπὸ τοῦ χρόνου τὴν φθορὰν, δύναται τις νὰ διακρίνη ἐπ' αὐτῶν, ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν ἐν τῷ Βρετανικῷ μουσεῖῳ 4 τεμαχίων, τοὺς μὲν βαρβάρους ἐκ τῶν κωνοειδῶν ἀσπίδων καὶ τῶν εὐρέων ἐνδυμάτων, τοὺς δ' Ἑλλήνας ἐκ τῶν μεγάλων στρογγύλων ἀσπίδων καὶ τῶν κρονῶν αὐτῶν, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τοῦ γυμνοῦ ἢ ἐραχεῖ χιτῶνι κεκαλυμμένου σώματος. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῆς μιᾶς τῶν πλευρῶν· ἐπὶ δὲ τῆς κυρίας προστάσεως φαίνεται εἰς τὸ μέσον καθήμενη μορφή τις, ἢ τῆς θεότητος, περὶ αὐτὴν δὲ πολλὰ ἄλλα πρὸς αὐτὴν κατευθυνόμενα μορφαί, θεῶν πιθανῶς· ἢ ἐπὶ τῆς κυρίας τοῦ ναοῦ προστάσεως παράστασις αὕτη εἶνε ἴσως ἀλληγορικὴ παράστασις τῆς μετὰ τὰ Περσικὰ εἰρηνικῆς καταστάσεως τῆς πόλεως· τῶν δὲ λοιπῶν ἀναγλύφων ἢ παραστάσεως σκοτεινῆ, ἕνεκα τῆς τελείας σχεδῶν ἀποτριβῆς αὐτῶν.

Τὰ σωθέντα ἀνάγλυφα τοῦ χαμηλοῦ περιβόλου διατηροῦνται εἰς πολὺ καλλιτέραν σχετικῶς κατάστασιν· αὐτὴ δὲ ἡ καλλιτέρα διατήρησις αὐτῶν ἀπέναντι τῆς καταστροφῆς ἣν ἔπαθον τὰ τῆς ζωοφόρου προδίδει πῶς ἐποχὴν μεταγενεστέρην τῆς τοῦ ὄλου ναοῦ, ἂν καὶ τοῦτο διὰ πολλοὺς λόγους δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀσφαλὲς τεκμήριον εἰς προσδιορισμὸν τοῦ χρόνου τῆς κατασκευῆς αὐτῶν· οὐχ ἥττον ὅμως ἀσφαλῆστᾶν θᾶσιν εἰς δεξιᾶν τῆς ἐποχῆς καὶ

τοῦ ἐργαστηρίου ἐξ οὗ ἐξήλθον τὰ ἀνάγλυφα ἔχοντες τὴν λεπτότητα τῆς ἐργασίας, ἰδίως ἐν ταῖς πτωχάσεσι τῶν ἐνδυμάτων, τὸ εὐκαμπτον καὶ μετὰ πολλῆς τῆς χάριτος εὐπερίγραφον τῶν τοῦ σώματος μελῶν, ἐστραμμένον τῆς σοβαρότητος τῆς σμίλης τοῦ θεοποιῦ Φειδίου καὶ πρὸς τὸ ἀνθρώπινον μᾶλλον ἐστραμμένον κάλλος, τὴν δύναμιν τέλος ἐν τῇ ὅλῃ παραστάσει καὶ κινήσει μετὰ τρυφερότητος μεμιγμένην, ἄτινα πάντα χαρρικτηρίζουσι τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Πραξιτέλους.

Κατὰ τὸν ἀρχιτεκτονικὸν χαρακτῆρα ἐξεταζόμενος ὁ ναὸς εἶνε ἀπλοῦς, ἀπλοῦστατος ὁ καθαρὸς Ἰωνικὸς ῥυθμὸς ἔχων τι τὸ ἐλαφρὸν καὶ λαγαρόν, ὅπερ εἶνε κοινὸς χαρακτῆρ τῶν Ἰωνικῶν μνημείων, ἐνταῦτῳ δὲ καὶ τὸ μαλακόν, τὸν τῆς φυλῆς δηλ. τῆς τὸν ῥυθμὸν τοῦτον ἀναπτύξεως χαρακτῆρα· ὁ κίων αὐτοῦ πολλὴν ἔχει τὴν τρυφερότητα ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν κωνοεικὸν καὶ ἰσχυρότερον κίονα τῶν Προπυλαίων καὶ τὸν πλούσιον μὲν πλὴν πολλῆν τὴν λαγαρότητα τηροῦντα Ἀττικουργῆ Ἰωνικὸν τοῦ Ἐρεχθεῖου. Καθ' ὅλου ὁ γνήσιος Ἰωνικὸς ῥυθμὸς ἀναπτύσσεται ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ἀπλότητι, παρέχων τῷ ναῷ χάριτας ὄψιν καὶ ἀφελῆ τὴν διάταξιν, ἀρμόζουσαν ἀληθῶς τῇ ἰδέᾳ τῆς ἐνταῦθα λατρευομένης θεότητος, ἥτις δὲν εἶνε πλέον ἢ σοβαρὰ Πολιοῦχος τοῦ Ἐρεχθεῖου ἢ ἡ αὐστηρὰ τοῦ Παρθενῶνος Παρθένος ἢ ἡ πολεμικὴ ἐν ὑπαίθρῳ Πρόμαχος, ἀλλὰ ἡ ἀφελῆς, ἡ εἰρηρικὴ, ἡ μετριόφρων Νίκη Ἀθηνᾶ.

Ἡ Νίκη, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν μαρτυριῶν τῶν ἀρχαίων, ἐλατρεύετο ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀθηνᾶ Νίκη· ἦτο δηλ. αὐτὴ ἡ Ἀθηνᾶ μὲ τὴν ἐπωνυμίαν τῆς Νίκης· «Ὅθεν καὶ Ἀθηνᾶ Νίκη προσαγορεύεται· νομιζομένης γὰρ αὐτῆς πολεμικῆς καὶ φρονητικῆς, ἀκόλουθον ἂν εἴη καὶ τὸ τὴν Νίκης αὐτῇ ξυνέπεσθαι· τὸ γὰρ ἐμφρόνως πολεμεινοητικόν», κατὰ τὸ Μ. Ἐτυμολογικόν. «Ἀθηνᾶ Νίκη ἢ μόνη τῶν ἀπάντων θεῶν ὁμοίως δὲ καὶ πασῶν, οὐκ ἐπώνυμος τῆς Νίκης ἐστίν, ἀλλ' ὁμώνυμος» (Ἀριστ. ἐν λόγ. εἰς Ἀθ.).

Ἐπειδὴ ἡ λατρευομένη θεότης ἦτο αὐτὴ ἡ Ἀθηνᾶ ὑπὸ τὴν τῆς Νίκης ἐπωνυμίαν, διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς, τὸ ἀρχαῖον δηλ. ξόανον, ἦτο ἄπτερον· τοῦτο ἐνισχύεται καὶ ὑπὸ τῆς παρὰ Πausanίαν (ἐν Λακων. XV, 5) Ἀθηναϊκῆς παραδόσεως, καθ' ἣν οἱ Ἀθηναῖοι ἐνόμιζον ὅτι ἡ Νίκη ἔμεινε πλέον ἐν τῇ πόλει αὐτῶν, διότι δὲν εἶχε πτερά· τοῦτο δὲ εἶνε ἀλληγορικῶς, βέβαια, εἰρημένον, ὅπως παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις ὑπῆρχεν ἡ παράδοσις ὅτι πέδα ἐκόλυον τὸν Ἐυνώλιον τοῦ νὰ ἀπομακρυνθῆ ἀπ' αὐτῶν. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ ἄπτερον καλεῖ αὐτὴν ὁ Πausanίας, ὡς π. χ. ἐκεῖ ὅπου ὀρίζει τὴν θέσιν τοῦ ναοῦ («τῶν προπυλαίων ἐν δεξιᾷ» Ἀττ. XXII, 4),

ἀποβλέπων εἰς τὸ κύριον ἄγαλμα τὸ ἐν τῷ σηκῷ, καὶ οὐχὶ εἰς τὰς τοῦ περιβόλου πτερωτὰς Νίκας. Γνωστὸν δ' ἄλλως εἶνε ὅτι ἡ Νίκη ἀπεικονίζετο ὡς ἄπτερος νέα κόρη με καρπὸν βροίας, σύμβολον τῆς ἀφθονίας, εἰς τὴν δεξιὰν καὶ με κράνος, σύμβολον πολεμικῆς ἀνδρείας, εἰς τὴν ἀριστεράν: «Νίκη Ἀθηνᾶ. Λυκούργος ἐν τῷ περὶ τῆς Ἱερείας. Ὅτι δὲ Νίκης Ἀθηνᾶς ζῶανον ἄπτερον ἔχον ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ βροίαν, ἐν δὲ τῇ εὐωνύμῳ κράνος, ἐτιμάτο παρ' Ἀθηναίους, δεδήλωκεν Ἡλιόδωρος ὁ περιηγητὴς ἐν πρώτῳ περὶ Ἀκροπόλεως.»

Φαίνεται ὁμοίως ὅτι ἐκ πικριῶν ἤδη χρόνων κατ' ὀλίγον ἐχωρίζετο ἡ τῆς Νίκης ἰδέα ἀπὸ τὴν τῆς Ἀθηνᾶς αὐτῆς, καὶ ἀπεικονίζετο ἡ Νίκη πτερωτή· διότι ὁ Ἀριστοφάνης αὐτῆς ἀναφέρει (ἐν ἀπ. παρ' Ἀθην. 13, 2 σ. 563 Β.) μῦθον, καθ' ὃν οἱ θεοὶ ἀποδιώξαντες τὸν Ἐρωτα ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ φοβούμενοι μὴ ἐπανερχόμενος σκηνδλίξῃ αὐτοῦς, ἀπέκοψαν τὰ πτερά αὐτοῦ καὶ πρεχώρησαν αὐτὰ τῇ Νίκῃ:

Ἀποκόψαντες αὐτοῦ τὰ πτερά
ἵνα μὴ πέτῃται πρὸς τὸν οὐρανὸν πάλιν,
θεοὶ αὐτὸν ἐργάζεσθαι ὡς ἡμεῖς κατὰ
τῆς δὲ πτέρυγας αἱ εἶχα τῇ Νίκῃ φορεῖν
ἔδωκαν.

Ἄλλαχοῦ ἀναφέρει αὐτὴν ἔχουσαν χρυσᾶς πτέρυγας (ἐν Ὁρν. 574):

Ἀδελφὰ Νίκη πέτεται πτερόγωνι χρυσῶν,
ἐνθα ὁ σχολιαστὴς αὐτοῦ προστίθεισι: «νεωτερικὸν τὸ τὴν Νίκην καὶ τὸν Ἐρωτα ἐπτερωθῆαι.» Ἀπὸ τῶν χρόνων λοιπὸν τοῦ Ἀριστοφάνους χωρισθείσης, ὡς εἴπομεν, τῆς ἰδέας τῆς Ἀθηνᾶς ἀπὸ τὴν τῆς Νίκης, περὶ τὴν αὐτὴν ὡς πτερωτὴ νέα κόρη, συνθεσάτα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Διὸς, τῶν τῆς Νίκης παρόχων· τοιαύτην παρέστησεν αὐτὴν ὁ Φειδίας ἐπὶ τῆς χειρὸς τῆς ἐν τῷ Περθεωνῶν Ἀθηνᾶς, Νικηφόρου διὰ τοῦτο κληθείσης, καὶ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διὸς· κατὰ μίμησιν τῆς Ἀθηναϊκῆς κατασκευάσεως καὶ ὁ Κλάμις Νίκην διὰ τοὺς Μαντινεῖς. Τὴν πλαστικὴν ἠκολούθησε καὶ ἡ γραφικὴ, ὡς ἐν τῇ ἐπὶ τῶν ἀγγείων παραστάσει τῆς Νίκης φαίνεται, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἰκονίζεται μετὰ πτερόγων μακρῶν, κατὰ τοῦτο διαφέρουσα τῆς Ἱριδος, πτερωτῆς καὶ ταύτης εἰκονιζομένης, ἀλλὰ μὲν βραχείας τῆς πτέρυγας.

Εἰς τὴν Ἀθηνᾶν Νίκην ἤρχοντο οἱ ἐξερχόμενοι εἰς πόλεμον, οἱ ἀποδύμενοι εἰς μουσικὰς καὶ ῥητορικὰς ἀγωνίας καὶ ἐν γένει οἱ ἀνκλαμβάνοντες οἰκονομικῶς δύσκολον ἐπιχειρήσιν:

Δίσποινα Νίκη, θυγατρὸς, τῶν τ' ἐν πόλει γυναικῶν
τοῦ νῦν παρεστῶτος θρόνου· θέσθαι τροπαίον ἡμεῖς,
ἀναβαῖν ὁ τῶν γερόντων χορὸς ἐν τῇ Λυσιστράτῃ
(στ. 317) ἐλπίζον εἰς τὴν βοήθειαν τῆς θεᾶς. Εἰς ταύτην ἀνατίθεισι τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ ὁ Ὀδυσσεὺς ἐν τῷ Φιλοκτήτῃ (στ. 138) πεποιθὼς ὅτι θέλει βοηθήσῃ αὐτὸν ὁ Ἑρμῆς:

Νίκη τ' Ἀθίνα Πολιάς.

Ὁ ναὸς τῆς Ἀπτέρου ἢ Ἀθηνᾶς Νίκης, ἐν ὑπὸ τὰς διαφόρους αὐτοῦ ὄψεις ἐξητάσμεν, ἐσώζετο εἰς τὴν θέσιν του μέχρι τοῦ 1679· τὸ 1751 ὀλίγα λείψανα τούτου ἔμενον κατὰ χώραν, τὰ δὲ λοιπὰ, καταπεσόντα εἰς τὸν πρὸ τῶν προπολαίων χώρον, εἶχον καλυφθῆ ὑπὸ χωματῶν. Τὸ 1835 ἐγένετο ἀνασκαφὴ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην ἀνευρέθησαν τὰ πλεῖστα τοῦ ναοῦ μέρη, ἅτινα συνδεθέντα ἐδείξαν ἡμῖν πάλιν τὸ σχῆμα τοῦ κομποῦ τούτου καὶ διδακτικῶς τῆς ἀρχαίας τέχνης μνημείου, κολεβὸν ὁμοίως καὶ εἰς πολλὰ μέρη ἐξ ἀνάγκης συμπληρωθέν.

ΙΛΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΠΟΥΜΠΟΥΛΙΝΑΣ

Τεσσαράκοντα καὶ πέντε ἐτῶν ἦν ἡ Λαττινίνα Μπουμπουλίνα κατὰ τὴν ἐναρξιν τῆς Ἐπαναστάσεως. Εἰς τὴν μεγάλην καὶ γενναίαν αὐτῆς καρδίαν ἐνωρὶς ἀνέλαμψαν αἱ ἐν τῇ εὐάνδρῳ καὶ μεγάλωνύμῳ νήσῳ τῶν Σπετσῶν ἀκμάζουσαι εὐγενεῖς ἰδέαι τῆς φιλοπατρίας καὶ τῆς ἐλευθερίας. Ἐχουσα ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ πατρίς εἶναι φιλτέρα καὶ τέκνων καὶ περιουσίας, προσήνεγκεν ὀλοκαύτωμα τῷ βωμῷ αὐτῆς καὶ υἱοῦς, καὶ πλοῖα, καὶ χρήματα. Πρὸς οὐδὲν ἐλογίζετο οὔτε τὴν ἀσθένειαν τοῦ φύλου τῆς, οὔτε τῆς θαλάσσης τοὺς κινδύνους, οὔτε τὰς ταλαιπωρίας τῆς ξηρᾶς. Φύσει δραστηρία καὶ ἀνδρική μετεπήδα ἀπὸ πολιορκίας εἰς πολιορκίαν προσφέρουσα τὴν πολυτίμον αὐτῆς ἀρωγὴν. Τὸ Ναύπλιον, ἡ Τρίπολις καὶ τὸ Ἄργος μαρτυροῦσι τὴν τόλμην καὶ τὴν γενναϊότητα, τὸ θάρρος καὶ τὴν ἀνδρίαν τῆς γυναικός. Ἐνώπιον αὐτῆς ὁ ἀνανδρὸς ἀνὴρ ἠσχύνετο καὶ ὁ γενναῖος ὑπεχώρει. Κατὰ τὴν εἰς Ἄργος μεταβάσιν τῆς ἔτυχεν ὑπὸ τῶν Ἀργείων ἐκτάκτου καὶ ἀσυνήθους ὑποδοχῆς. Σεμνοπρεπῶς ἐνδεδυμένη καὶ φοβερῶς ὀπλισμένη, ἐξελέθη ὑπὸ τῶν Ἀργείων ὡς ἄλλη Τελέσιλλα, καὶ ἐξῆψε τὴν πρὸς τὸν πόλεμον αὐτῶν τάσιν. Τοιαύτην δ' ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν αὐτοῖς ἡ ὑπὸ τοιοῦτον χαρακτηριστὴν ἐμφάνισίς τῆς, ὥστε ἅπαντες τὴν ἀπεκάλουν Κυρὰν τῶν.

Ἡ Μπουμπουλίνα διέψευσε τὸ ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος ἐν τοῖς Οἰκονομικαῖς ἀναφερόμενον, ὅτι «ὁ θεὸς παρεσκεύασε τὸ γυναικεῖον φύλον ἐπὶ τὰ ἐνδον ἔργα καὶ ἐπιμελήματα, καὶ ὅτι τὰ κρήνη καὶ τὰς στρατείας τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνδρὸς δύνασθαι καρτερεῖν κατασκευάσας.» Ἄλλως τε τὸ γυναικεῖον φύλον πολλὰ παρέσχε δείγματα εὐρυτέρας καὶ ὑψηλοτέρας ἐνεργείας. Ἡ Μπουμπουλίνα ἦτον ἀναστήματος μᾶλλον ὑψηλοῦ, εἶχεν ὀφθαλμοὺς ὀξεῖς καὶ φλογεροῦς, ὄφρα μεγαλοπρεπῆς καὶ σοδερὰν, καὶ

ὄψιν ἠλιόκαη. Οὐσα μειλίχριος καὶ μεγαλόδωρος, εὐπροσάγγηρος καὶ μετριόφρων, εἴλκυσε τὸ σέβας καὶ τὴν ἀγάπην πάντων. Ἀγράμματος μὲν ὄλιγος ἀλλ' ὀξύνους καὶ εὐφυῆς, ἔχουσα μεγάλην πείραν καὶ πολλὰς πρακτικὰς γνώσεις, ἐτοιμότητα λόγου καὶ θάρρους, ἐξῆχος παρὰ τῶν συμπολιτῶν τῆς ἐτιμάτο.

Εἰς ἅπαντα τὰ τοπικὰ τῶν Σπετσῶν συμβούλια προσεκαλεῖτο καὶ παρακλήτο μετὰ τοῦ Μίση καὶ τοῦ Ἀνδρούτσου, τοῦ Μπότσα καὶ τοῦ Ἀναργύρου.

Ἄπαντες οἱ ὄπλαρχηγοὶ τῆς Πελοποννήσου ἐπαύμασαν τοὺς εὐγενεῖς αὐτῆς τρόπους καὶ τὰ ὑψηλόφρονα αἰσθημάτα τῆς. Πάντοτε ἐζήτουν τὴν γνώμην τῆς, ἢν καθῆκόν των ἐθεώρουν νὰ ἐκπληρώσωσι. Κατὰ τὴν ἐπελοῦσαν τότε διχνοίαν ἡ Μπουμπουλίνα διὰ τοῦ τρόπου τῆς καὶ τῆς πειστικότητος ἔπεισε τοὺς ὄπλαρχηγούς νὰ ὁμονοήσωσι καὶ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς θέσεις των. Ἄπαντα τὰ ἔθνη τὴν ἀνευρέθησαν καὶ τὴν ἐχαιρέτισαν ὡς ἡρώδα, κατατάξαντα τὸ ὄνομα αὐτῆς εἰς τὴν χορείαν τῶν ἐνδόξων καὶ περιώνυμων γυναικῶν. Τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς Μπουμπουλίνας κλείομεν διὰ τῶν ἐξῆς ἐκφραστικωτάτων στίχων τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου ἐν τῇ *Τουρκομάχῳ* *Ἑλλάδι*:

Ἡ Μπουμπουλίνα ἦτον ὄραϊα,
εἶχε τὰ δῆματα τιβαρὰ,
καὶ ὡς ἡ Ἄρτεμις κολοσσαία
ἐπεριπέται καὶ φοβερά.
Μεγάλα εἶχεν ὄματα Ἦρας
καὶ θλέμμα σπείρον γοργῶς σπινθηρας.
Τὸ χρυσοκέντητον ἔνδομά τῆς
ζώνη συνέσφιγγε ἀργυρὰ,
καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς τὰ πλευρὰ τῆς
σπάθη ἐκρέματο ἠχηρὰ.

Ε. Α. ΜΑΡΙΑΤΗΣ.

Τὸ πρωτότυπον τῆς ἐπομένης ἐπιστολῆς κατέχει ὁ κ. Παναγ. Ἀναγνωστόπουλος, τελειόφοιτος τῆς ἰατρικῆς, ὅστις προθύμως ἐχορήγησεν ἡμῖν αὐτὸ πρὸς δημοσίευσιν.

Σ. τ. Δ.

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ

Ἀπὸ Ἀθηνᾶς, τὴν 6^{ην} Φεβρουαρίου 1825.

Στρατηγὴ Γούρα,

Τὸν Σεπτέμβριον ἐλαβὰ εἰς Ναύπλιον παρὰ τοῦ Εὐγενεστάτου Ἐπαρχοῦ τῶν Ἀθηνῶν, Κ^{ος} Μ. Σούτσου, προσκλητικὸν νὰ ἔλθω εἰς τὰς Ἀθῆνας διδάσκαλος. Ἄλλ' ἐπειδὴ τότε μ' ἐμπόδιον κ' ὁ ἔφορος τῆς παιδείας καὶ ἄλλοι, νομίζοντες συμφερότερον τὸ ν' ἀναδεχθῶ τὸ εἰς Ἄργος συσταίνόμενον Κεντρικὸν Σχολεῖον, σκοπὸν εἶχα νὰ μὴ δεχθῶ τὴν πρόσκλησιν κ' ἐγγράφως, ἂν δὲν με κατεκυρίευσεν ἡ ἐκεῖ ἐπικρατούσα ἐπιδημία. Διητήσθαι δὲ εἰς Σίφνον, ὅπου ἐπῆγα πρὸς ἀνάρρωσίν μου, ἔλαβὰ καὶ δεύτερον προσκλητικὸν παρὰ τῆς ὀλομελείας τῶν ἐπιτρόπων τοῦ Σχολείου. Τότε φοβούμενος τὴν εἰσέτι θεριζομένην ἐπιδημίαν, ἀπεφάσισα νὰ συν-

ἔλθω, ἐνῶ δὲν εἶχα ἐλπίδα δραστηρίου καὶ σπουδαίας συνδρομῆς εἰς στερέωσιν καὶ βελτίωσιν τοῦ Σχολείου ἀπ' ἄλλον εἰμὴ μόνον ἀπὸ τὸν Ἐπαρχον, τὸν ὅποιον ἐγνώριζα προσωπικῶς ἀπὸ τὸ Βουκουρέστιον ἀκόμη, καὶ ἀπὸ τὴν γενναϊότητα Σου, τὸν ὅποιον ἡ θεὰ Φήμη ἐκήρυξεν εἰς τὴν φωτισμένην Εὐρώπην ἀνδρείον πολεμιστὴν, καὶ τότε ἐτοιμάζεται νὰ διασαλίση εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν ἀγαπώντων εὐλικρινῶς τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν εὐνομίαν αὐτῆς, καὶ νὰ συστήσῃ εἰς τὴν ἀγάπην αὐτῶν ὡς ὑπέρμαχον τῶν νόμων, τὴν μόνην πηγὴν τῆς κοινῆς καὶ μερικῆς ἐνὸς ἐκάστου εὐδαιμονίας.

Ἄλλὰ ποῖος δίκαιος κριτὴς τῆς συνεπείας τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων δὲν θὰ Σε θαυμάσῃ, Γούρα, ὅταν ἀκούσῃ ἀπὸ τὴν ἐκατόμφονον φήμην, ὅτι καὶ εἰς τὸ μέσον τῶν θορύβων τοῦ Ἄρως, ὄχι μόνον ἐνθυμῆσαι, ἀλλὰ καὶ προνοεῖς διὰ τὸ Σχολεῖον, καὶ διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς Φιλομουσοῦ Ἑταιρίας; Ναί, βέβαια θὰ Σε θαυμάσῃ· διότι παιδιόθεν μακροσμένος ἀπὸ πόλεις, ὅπου συνεθίζουσι μάλιστα νὰ ἐμφιλοχωρῶσιν οἱ ἐπαγγελομένοι τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας, δὲν ἠτύχησες νὰ στολίσῃς τὸν νοῦν Σου μετὰ τῆς παιδείας τὰ καλὰ, καθὼς ἐσυνείησες τὴν καρδίαν Σου νὰ μισῇ τοὺς τυράννους τῶν δημογῶν Σου, καὶ μαωμεθανοὺς καὶ ψευδωνύμους χριστιανοὺς, καὶ ἐξήσκησες τὸν βραχίονά Σου νὰ τοὺς κτυπᾷ, καὶ ἐγύμνασες τὸ σῶμά Σου εἰς τὴν σκληραγωγίαν τὴν ἀπαραιτήτως ἀναγκαίαν εἰς τοὺς ἐπιχειροζομένους τὸ τοιοῦτον ἐνδοξον ἔργον.

Ἄφου δὲ ἦλθα ἐδῶ, μετὰ δέκα ἡμέρας καὶ μετὰ δύο συνελεύσεις καὶ συνομιλίας μετὰ τῶν ἐνημερῶντων Ἐπιτρόπων τοῦ Σχολείου, ἀπεφασίσθη νὰ ἀναδεχθῶ τὴν ἀρχιδιδασκαλίαν τοῦ Γυμνασίου καὶ τὴν ἐπιστάσιν τῶν ἀλληλοδιδασκτικῶν σχολείων. Μετὰ δὲ τοῦτο ἐπεσκεψθῆν τὸ μόνον ἀκόμη εἰς ἐνεργείαν ἀλληλοδιδασκτικὸν σχολεῖον· ἐπειδὴ τὸ ἄλλο ἀκόμη δὲν ἄρχισε διὰ τὴν δυσκολίαν νὰ ἐτοιμασθῶσι τ' ἀναγκαῖα βάρη. Ἐκεῖνο ἔχει ὑπὲρ τοὺς 250 μαθητὰς, ἐνῶ εἶναι μόνον 140 χωρητικόν· καὶ διὰ τοῦτο ὁ διδάσκαλος, ὁ κύριος Συνέσιος, ἀνὴρ ἄξιος εἰς τὸ ὅποιον ἐπαγγέλλεται ἔργον, ὡς εἰδήμων τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης κ' ἐμπειρὸς τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς μεθόδου, δὲν δύναται νὰ ρυθμίση αὐτὸ τοιοῦτοτρόπως, ὥστε νὰ κινῶνται οἱ μαθηταὶ εὐτάκτως καὶ γοργῶς, καὶ αὐτὸς νὰ ἴδῃ τοὺς ἐλπίζομένους καρπὸς τῶν κόπων του. Καὶ τὰς μὲν ἐλλείψεις ταύτας ὁ ἀναίρεση ἡ σύστασις τοῦ ἄλλου ἀλληλοδιδασκτικοῦ σχολείου. Οἱ πίνακες ὁμοίως, τοὺς ὁποίους ἐξέδωσεν ὁ κύριος Γ. Κλεόβουλος, εἶναι μόνον διὰ τὴν ἀνάγνωσιν, καὶ δι' αὐτὴν ἀνίκανοί. Ὅθεν ἐλπίζομεν, ὅτι ὁ γενικός ἔφορος τῆς παιδείας, κύριος Γρηγόριος Κωνσταντᾶς, θὰ φροντίσῃ νὰ συν-

ταχθῶσι καὶ νὰ τυπωθῶσι πίνακες διὰ τὴν ἀριθμητικὴν (ἐπειδὴ τοὺς ὁποίους ἐξέδωσαν εἰς Ἰάσιον ὁ κύριος Γ. Κλεόβουλος εἶναι μικρογράμματοι, ἔπειτα οὐδὲ τοὺς εἶδα εἰς τὴν Ἑλλάδα), διὰ τὴν καλλιγραφικὴν, διὰ τὴν κατὰ γῆρας (ἐπειδὴ τὴν θρησκείαν, τὴν ἐξηλειμμένην σχεδὸν ἢ νεκρωμένην εἰς τοὺς ἡλικιωμένους πάσης τάξεως, πρέπει νὰ ἐγκολάψωμεν εἰς τὰς ἀπαλὰς τῶν νέων ψυχὰς), διὰ τὴν γεωγραφικὴν καὶ διὰ τὴν ἱστορικὴν, ἔτι δὲ καὶ ὀδηγητικὴν. Ἐπειδὴ τ' ἀλληλοδιδασκατικὰ σχολεῖα, ὅσα εἶδα εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐκτὸς τοῦ τῶν Ἀθηνῶν, εἶναι σκιά μόνον σχολείων, καὶ οἱ διδάσκαλοι ἀμαθέστατοι, ἂν κ' ἔχωσιν ἀποδεικτικὰ τῆς σπουδῆς των.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἀλληλοδιδασκατικῶν σχολείων. Εἰς δὲ τὸ Ἑλληνικὸν σχολεῖον, τὸ ἐπωνομασθὲν Γυμνάσιον, συγχάζουσιν ὡς 25 μαθηταί, καὶ τὸ ἐπισκέπτονται κἄποτε ἄλλοι πέντε ἢ ἕξ. Αὐτοὶ ὅλοι εἶναι διηρημένοι εἰς τέσσαρας τάξεις· καὶ οἱ μὲν ἀκούουν Αἴσωπον, οἱ δὲ Ἰπποκράτην, τρεῖς ἤκουον Δημοσθένην καὶ δύο Ὀμηρον. Καὶ τὰς μὲν τρεῖς τάξεις ἐξέτασα καὶ ἤρα, ὅτι ἄλλοι μὲν ἀναγινώσκουν καὶ γρατζουνίζουσιν, ἄλλοι ἀναγινώσκουν μὲν καὶ γράφουσιν, ἀλλὰ τὰς ἀρχὰς τῆς γραμματικῆς ἠμέλησαν ὡς μὴ ἀναγκαίας τάχῃ, διὰ τὸ ὅποιον καὶ συγγέουσι τὰ μέρη τοῦ λόγου συγχρότατα. Εἰς τοιοῦτους λοιπὸν μαθητὰς δὲν ἔκρινα χρήσιμον νὰ παραδώσω οὔτε φιλοσοφίαν οὔτε ἱστορίαν, τὰ ὅποια ἀνεδέχθη κατὰ ζήτησιν τῶν ἐπιτρόπων νὰ παραδίδω, ἐὰν πρότερον δὲν τοὺς προγομνάσω εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὴν γραφὴν. Ἐπειδὴ πῶς δύνανται νὰ καταλάβωσι τὰ ὅσα ὁ διδάσκαλος ἀπὸ τὴν διδασκαλικὴν καθέδραν λέγει, ἐνῶ δὲν ἠξεύρουσιν τὴν ὕλην τῆς γλώσσης, δὲν λέγω τοὺς τεχνικούς θροῦς; ἢ πῶς θὰ ἐξακρέσωσι ν' ἀντιγράψωσι τὸ κείμενον τῆς παραδόσεως, τὸ ὅποιον δὲν θὰ ἴναι ὀλιγώτερον ἀπὸ ἡμίτιαν κόλλαν; Ἐπειδὴ βιβλία διδασκτικὰ δὲν ἔχομεν εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν οὔτε διὰ τὴν ἱστορίαν οὔτε διὰ τὴν φιλοσοφίαν· διότι ἡ τοῦ Λομερῶνος ἱστορία, ἡ μεταφρασθεῖσα παρὰ τοῦ κυρίου Α. Σκαγερίτου, εἶναι παντάπασιν ἀνεπιτηδεύα, καὶ ὡς τοιαύτη πρὸ πολλοῦ λησμονημένη καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Γαλλίαν, ὅπου κοίτεται πλέον εἰς τὴν κόριν τῶν βιβλιοθηκῶν δίκαια τῶν σαρκῶν· ἔπειτα κ' αὐτὴν δὲν τὴν ἔχομεν. Τὰ δὲ στοιχεῖα τῆς φιλοσοφίας τοῦ ἀββᾶ Σουαβίου, τὰ μεταφρασθέντα παρὰ τοῦ κυρίου Γρηγορίου Κωνσταντιᾶ, εἶναι μὲν ἀνώτερα τῆς κατὰ κληρικῆς δυνάμεως ἀρχαίων, πλὴν δὲν εὐρίσκονται.

Σκοπὸν λοιπὸν ἔχω αὐτοὺς μὲν τοὺς μαθητὰς νὰ διαιρέσω εἰς τρεῖς μόνον τάξεις, εἰς τὰς ὁποίας νὰ κατατάσω καὶ ἄλλους, ὅσοι θὰ ἐρχονται εἰς τὸ ἕξῃς. Καὶ παρὰ τὴν Ἑλληνικὴν

γλῶσσαν καὶ τὴν γραμματικὴν αὐτῆς ἕως εἰς ἕξ μηνῶν διάστημα θὰ παραδώσω ἐπιτομὴν τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας. Ἀπὸ δὲ τοῦ μαθητὰς τοῦ ἀλληλοδιδασκατικῶν σχολείου νὰ ἐκλέξω ἕως πενήκοντα, ἔσοι ἀναγινώσκουσιν ὁποῦν καὶ γράφουσιν, διὰ νὰ σχηματίσω μίαν τάξιν. Εἰς τούτους θὰ παραδώσω τὰς στοιχειώδεις ἀρχὰς τῶν εἰς τὴν κοινωνικὸν βίον ἀναγκαίων γνῶσεων κατὰ τὴν Σωκρατικὴν μέθοδον, αἱ ὁποῖαι ἐμπεριέχονται εἰς τὴν πρώτην περίοδον τῆς παιδικῆς ἐγκυκλοπαιδείας, ἐκδομένης παρ' ἐμοῦ καὶ Γ. Λαζάνη. Ἐπειδὴ ὅμως ἐκ τῶν μαθητῶν πολλοὶ εἶναι γυνέων ἀπόρων, καὶ δὲν ἠμποροῦν ν' ἀγοράσωσι τὰ βιβλία, ἔστρεψαν οἱ ἐπίτροποι νὰ σταλείωσι εἰς Σύρον πεντακόσια γρόσια, διὰ ν' ἀγορασθῶσιν ὅσα σώματα εὐρίσκονται ἐκεῖ, καὶ ἀπ' αὐτὰ νὰ δίδωνται δωρεὰν εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἐπιμελεῖς· ὅσα δὲ σώματα χρισθῶσιν, ἐγὼ τ' ἀποδίδω εἰς τὸ σχολεῖον τὴν ἀνοιξίαν, ὅτε προσμένω νὰ μοῦ ἐλθῶσιν ἀπὸ τὴν Ὀδησάν ὡς 300 σώματα.

Ἐπειδὴ λοιπὸν θὰ μὰς χρειασθῆ καὶ ἄλλο ἱεροκλήριον, καὶ τοῦ Γυμνασίου οἱ πόροι δὲν ἐξαρκοῦσιν εἰς ἐξοικονόμησιν, ζητῶ παρὰ Σοῦ 4000 γρόσια, τὰ ὅποια θὰ ἐξοδευθῶσι δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ εἰς ἄλλα τινὰ ἀναγκαῖα εἰς τὸ πρῶτον ἀλληλοδιδασκατικὸν σχολεῖον. Τὰ ζητῶ παρὰ Σοῦ ὡς ἐτοιμοτάτου εἰς τοιαύτας ἀγαθοεργίας, κ' ἐγὼ, ὡς δειγμὰ τῆς πρὸς διδασκάλους ἀπροφασίστου εὐνοίας Σοῦ. Δὲν ἐγκαταδέχθη δὲ νὰ κάμω τοιοῦτον ζήτημα εἰς κενὴν ἀπὸ τοῦ ὀλίγου ἐδῶ προκρίτους καὶ πλουσίους· ἐπειδὴ ἐπαρκίνησα ἕνα νὰ ἐλεῆσῃ ἕνα παιδάριον, κ' ἐκεῖνος τὸ ἀπέπεμψε μὲ ἐξουθενητικούς λόγους· ἀποσιωπῶ δὲ τὰς χήρας καὶ τὰ ὄρφανὰ καὶ τὰς ἀτεκνωμένας μητέρας τῶν ἀποθανόντων εἰς τὴν ἄλυσιν τοῦ φρουρίου, αἱ ὁποῖαι, ὅπου καὶ ἐν προστρέξουσιν ἐδῶ, εὐρίσκουσιν εἰρωνικὰς παραγορίας.

Βλέπω δὲ, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ μου λαμβάνει ἔκτασιν ὡς πρὸς ἄνδρα τῶσον πολυάσχολον, ὅσον εἶσαι Σὺ, Γούρα, τολυπεύων κακῶν ὄλεθρον εἰς τοὺς ἔγχρους τῆς πίστεως καὶ πατρίδος, τοὺς ὁποίους τῶσον καιρὸν τώρα ἔσωσεν ἡ κακόνιοι δημοβόρων ἀνθρώπων. Ὅθεν σπεύδω νὰ τὴν τελειώσω, εὐχόμενος εἰς Σὲ νὰ γείνης ἄξιος τῶν ἐλπίδων, ὅσας τρέφουσι περὶ Σοῦ οἱ ἀληθινοὶ φίλοι τῆς εὐνομίας, ἀφοῦ Σὲ εἶδαν τρέχοντα μὲ τὴν προθυμίαν, ὅπου ἡ Σ. Διοίκησις Σ' ἔμαρξε, καὶ πατάξαντα μὲ τὴν ἀνδρείαν τοὺς τολμήσαντας ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὰ ὄπλα, ὅσα ἡ πατρίς Σὲ ἐμπιστεύθη, καὶ γινόμενον πρὸς τοὺς συστρατῆγους καὶ παντὸς βαθμοῦ στρατιωτικῶν ἀρχηγῶν παράδειγμα πειθαρχίας, χωρὶς τὴν ὁποῖαν, ὅσον ἀνδρείότεροι εἶναι οἱ στρατιῶται, τῶσον ἐπιβλαβέστεροι γίνονται καὶ εἰς τὴν πατρίδα καὶ εἰς ἐκυτοὺς.

Ἐπίσταται, καὶ λαμπρυνε καὶ τὴν πατρίδα καὶ τ' ὄνομά Σοῦ!

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΓΕΝΝΑΜΙΟΣ

Ἐπὶ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἀνατολικὴ ἀνθολογία» θὰ δημοσιεύωσιν ἐν τῇ Ἑστίᾳ διάφορα ἀραβικὰ ἔκματα καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιγραφῆς ἐκ τοῦ γαλλικοῦ Journal Asiatique, τῆς γερμ. κτῆς Zeitschrift der morgenländischen Gesellschaft καὶ διαφόρων χρηστομαθειῶν τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν.

Σ. τ. Δ.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

Ὅτε ὁ θάνατος εἶναι ἀναγκαῖος. (Ἀραβικόν).

Ἐρώτησάν ποτε τὸν Βουζουρτζμίρ· «Ποῖον τὸ ἄριστον τῶν δώρων, ὅπερ ὁ Θεὸς χορηγεῖ τῷ ἀνθρώπῳ;»—«Νοῦς ὀρθὸς ἔμφυτος», ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος.—«Καὶ ἂν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔλαβε τοιοῦτον, τί πρέπει νὰ ἔχη;»—«Παιδείαν, ἢ ὄφειλε εἰς τοὺς ἄλλους νὰ μεταδίδῃ.»—«Καὶ ἂν στερητῆαι παιδείας;»—«Πρέπει τότε νὰ ἔχη καλὸν χαρακτήρα, ὀδηγοῦντα αὐτὸν εἰς τὸ ν' ἀγαπᾷ τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ φέρεται καλῶς πρὸς τοὺς ἔγχρους ὡς καὶ πρὸς τοὺς φίλους αὐτοῦ.»—«Καὶ ἂν δὲν εἶναι πεποικισμένος διὰ τοιοῦτου χαρακτήρος;»—«Ἄς καλύπτῃ τότε διὰ τῆς σιωπῆς τὰ ἐλαττώματά του.»—«Ἄλλ' ἂν δὲν δύναται νὰ σιωπᾷ;»—«Τότε πλέον ἂς ἀποθάνῃ· ἐὰν πάντων τῶν προτερημάτων τούτων στερητῆαι, ὁ θάνατος εἶναι αὐτῷ προτιμότερος τῆς ζωῆς.»

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Τοῦ παρελθόντος αἱ ἀναμνήσεις ὁμοιάζουσιν γλοερὰν ὄσπιν εἰς τὴν ὁποῖαν ἀναπαύομεθα μεταξὺ τῶν περισπασμῶν τοῦ παρόντος καὶ τῆς ἀβεβαιοῦτος τοῦ μέλλοντος. Ἡ σήμερον κατέχεται ἤδη ὑπὸ μετὰμελείας ἢ ἐλπίδος, ὁμοιάζει ἄνθος μαραμμένον, κύλικα κενὴν πρὸς τὴν μάτην πλησιάζουσαν τὰ διψαλέα μας χεῖλη· ἢ χθὲς ἦτον ἐν δάκρῳ ἢ ἐν μειδίῳ, ἦτον ἄνθος τοῦ ὁποῖου ἀπλήγως ἀνεπνεύσαμεν τὰ μύρα, κύλιξ ἦν μέχρι πυθμένος ἐξεκενώσαμεν. Ἀλλὰ διατί ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ ἐνοήσῃ, νὰ ἀπολαύσῃ καὶ ἐκτιμήσῃ τὴν εὐτυχίαν, καθ' ἣν στιγμὴν ἢ κλητὴ αὐτῆ θὰ θίγῃ αὐτὸν διὰ τῆς μαγικῆς ῥόδου μειδίῳσα; Διατί εἶναι καταδικασμένος νὰ μὴ γνωρίζῃ ἄλλην εὐτυχίαν εἰμὴ τὴν ἀνάμνησιν παρελθούσης εὐτυχίας; Διατί χθὲς, ὅτε ἡμεθα εὐτυχεῖς, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ παρατείνωμεν τὴν ἡμέραν, τὴν ὥραν, τὸ δευτερόλεπτον ἐκεῖνο, λείγοντες καὶ τὴν τελευταίαν σταγόνα; Αὐρίον πλέον θέλει εἶναι πολὺ ἀργά, ἢ ἐπιούσα θέλει καὶ πάλιν ἀνήκει εἰς τὰς ἀναμνήσεις, εἰς τὰς ἐλπίδας. Χθὲς καὶ Αὔριον, Ἀνάμνησις καὶ Ἐλπίς, ἰδοὺ ἢ ζωὴ μας. Εὐτυχεῖς δὲ ἐκεῖνοι, οἵτινες δύνανται νὰ συνενώσωσιν τὰς τέσσαρας ταῦτα λέξεις, διότι οὗτοι μόνον ἐγνώ-

ρισαν τὴν εὐτυχίαν. Ἀλλὰ διατί ἀναμνησκόμεθα μετὰ τῶσον πόθου τὸ παρελθόν; Εἴμεθα ἄρα δυστυχέστεροι σήμερον ἢ χθὲς, ἢ κατοικουμένον ἐν ὑπερώῳ, ἐνῶ πρὶν ἐν παλατίῳ; Ὅχι! μεθ' ὅλης τῆς λαμπρότητος τῆς σήμερον μεθ' ἠδονῆς ἐνθυμούμεθα πάντοτε τὰς ταλαιπωρίας τοῦ παρελθόντος! Χθὲς εἴμεθα νεώτεροι ἢ σήμερον, καὶ χθὲς ἐφερόμεθα ἐπὶ τῶν χρυσῶν πετρῶν τῶν ὀνείρων! (Ἀλθώτης).

ΜΗΤΡΙΚΗ ΤΥΦΛΩΣΙΣ

—Γιατί μαδέσαι πέρδικα καὶ κλαί; μὲ τόσο πόνο; —Πῶς νὰ μὴν κλαίω, κυνηγέ, ὅπου βαστῆς τουφεκί, καὶ θαύρης τὰ παιδάκια μου ποὺ παίζουνα παρταί. —Πῆς τί σημάδια ἔχουνα καὶ δὲν σοῦ τὰ σκοτόνουν.

—Ἄμα τὰ ἰδῆς ἀντίκρου σου εὐθὺς θὰ τὰ γνωρίσης; εἶναι περίσκι ὄμορφα καὶ περπατοῦν μὲ γὰρ! —Ἄλλα πέρδικα σὺν αὐτῶ δὲν παίζου' τὸ χορτάρι; Σκότονι τ' ἄσχημα πουλιὰ, τᾶμορφα μὴν τᾶγγίση.

Δὲν ἄργησε ὁ κυνηγὸς κοντὰ τῆς νὰ γυρίσῃ· εἶπε εἰς τὸ χεῖρ δὲ μὲν μικρὰ πέρδικα σκοτωμένα. —Παιδάκια μου, τί μῶμελλε τὴν ἔρημη ἐμίνα, Νὰ μὲ γελᾶσῃ ὁ κυνηγός; καὶ νὰ σὲς τουφεκίσῃ!

—Μόνη σου φταῖς, κ' ἡ συμφορὰ, ὃ πέρδικα, σοῦ πρέπει, Γιατί πῶ ἄσχημα πουλιὰ δὲν εἶδα εἰς τὴ ζωὴ μου. —Τῆς δόλιας, μού' φρεν ἀπ' τὸν νοῦ πῶς; τ' ἀκριβὸ παιδί μου Ἐγὼ θὰ βλέπω εὐμορφίης ποῦ ὁ ἔξνος δὲν ταῖς βλέπει!

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Οἰνοπότα, ζυθοπότα καὶ ῥακοπότα λαοὶ τῆς Εὐρώπης. Οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης προσφῶδες δύνανται νὰ διακριθῶσι, λέγει ἐπίσημος ἰατρός ἐν Βοημία, εἰς οἰνοπότας, ζυθοπότας καὶ ῥακοπότας. Οἰνοπότα εἶνε οἱ Ἴσπανοί, οἱ Γάλλοι, οἱ Ἰταλοὶ καὶ οἱ Ἕλληνες (!). Ζυθοπότα εἶνε οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν γερμανικὴν φυλὴν· ῥακοπότα δὲ οἱ Πολωνοὶ καὶ οἱ Ρῶσοι. Ὅτι τὸ ὑπερβολικὸν ψυχὸς ἀναγκάζει τοὺς Ρῶσους χωρικούς νὰ ῥακοποτῶσι πλειότερον ἄλλων λαῶν, φαίνεται ἐκ τῆς κατὰ τὸ 1872 προσόδου τῶν οἰνοπνευμάτων, ἥτις ἀνέβη εἰς 479,000,000 βουβλίων, τουτέστιν εἰς τὸ τρίτημόριον τῆς ὅλης προσόδου τῆς μεγάλῃς αὐτοκρατορίας. Τὰ κακὰ στόματα λέγουσιν ὅτι αὐταὶ πολλάκις αἱ ἀρχαὶ ἐφέλικοντο τοὺς χωρικούς εἰς τὰ ῥακοπωλεῖα ὅπως ἀξήλωσι τὰ εἰσοδήματα τοῦ κράτους. Σκανδαλωδέστερα ὅμως καὶ ἀπάνθρωπος εἶνε ἡ διαγωγὴ τῶν Ἀγγλῶν καὶ ἄλλων ἐν τῷ νέῳ κόσμῳ οἰκιστῶν, οἵτινες μεταχειρίζονται τὴν ῥακὴν ὡς προσφορότατον πολεμικὸν ὄπλον κατὰ τῶν βαρβάρων. Ἀπὸ τινῶν ἐτῶν παρετηρήθη ὅτι ἐν Ἀμερικῇ, ἐν Αὐστραλίᾳ καὶ ἐν Ἀφρικῇ οἱ πόλεμοι τῶν λευκοχρῶν πρὸς τοὺς ἑτεροχρῶους γίνονται σπανιώτεροι, πανταχοῦ δὲ οἱ ἡμιμάγριοι λαοὶ ὑποχωροῦσι τοῖς Εὐρωπαίοις καὶ φυλῶν ἐξαφα-

1. Δοκίμιον Βαυβίαν.

νίζονται. Ὁ τυχὸς τούτων ὄλεθρος οὔτε διὰ τουφεκίων ὀπισθογεμῶν διενεργεῖται, οὔτε δι' ἄλλων ὄπλων νεωτάτης κατασκευῆς, ἀλλὰ μόνον διὰ τοῦ οἰνοπνεύματος. Πρὸς τοὺς βαρβάρους γείτονάς των οἱ εὐρωπαῖοι ἀποικοὶ πωλοῦσι τὴν ῥακὴν ἀντὶ εὐτελοῦς τιμῆς, ἄλλοτε πάλιν ἀνταλλάσσονται αὐτὴν ἀντὶ ἀξέστων ἐγχωρίων ὑλῶν, ἔστι δ' ὅτε καὶ τὴν διανέμουσι δωρεὰν τοῖς ἀπορωτέροις. Οἱ ἄγριοι, ἀμα γευσάμενοι τοῦ δηλητηρίου ποτοῦ, δὲν παύονται ῥοφῶντες αὐτὸ ἄχρις οὗ ἀποθάνωσι μεθύοντες. Τότε δὲ οἱ λευκοὶ καταλαμβάνουσι τὰ ἀδέσποτα χωρία, συνιστῶσιν ἀποικίας καὶ ἐμμεταλλεύονται τοὺς θησαυροὺς τῶν ἀγρῶν. Αἱ τροφαὶ καθόλου, τὰ ποτὰ, ἰδίως δὲ ἡ ῥακὴ, ἡ προσφυῆς πάνυ ὑπὸ τιμῶν οἰκιστῶν «ὕγρα δύναμις» πρᾶσκαρσθεῖσα, διαδραματίζει σπουδαῖον πρόσωπον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ πολιτισμοῦ, εἶνε δὲ ἀξία ἰδιαίτερας μελέτης τῶν ἱστοριογράφων.

Μάχιμοι πέρδικες.

Ἐπὶ τῆς νήσου Σύμης (μιάς τῶν νοτίων σποράδων, παρὰ τὴν Ῥόδον) τρέφονται πολυάριθμοι πέρδικες, διακρινόμεναι διὰ τὴν πρὸς τὸ ἐρίξειν καὶ μάχεσθαι κλίσιν αὐτῶν. Τὰ καλλικέλαδα ταῦτα πτηνὰ ἀμιλλῶνται πρὸς ἄλληλα περὶ ὑπεροχῆς. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἡ διαμάχη ἀρχεται διὰ τῶν συνήθων κακκαρισμῶν κατ' ἀνταπόκρισιν, καὶ ἐξακολουθεῖ μέχρις οὗ ἡ ἀντίπαλος, ἀποκαμουσα, ὑποχωρήσῃ. Ἄν δὲ ἡ ἐρις διαρκέσῃ ἐπὶ μακρὸν ἀνευ ἀποτελέσματος, οἱ κακκαρισμοὶ μεταβάλλονται εἰς ἀγρίους κρωγμοὺς καὶ ἀπειλητικωτάτας, οὕτως εἰπεῖν, ἐπιδείξεις, αἰτινες, ἂν καὶ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἡ ἐτέρα τῶν διαμυχομένων δὲν παύσῃ κελαδοῦσα, ἀπολήγουσιν εἰς πεισματωδεστάτας κατ' ἀλλήλων ἐπιθέσεις, καθ' ἃς πολλάκις διὰ τῶν ῥαμφῶν των καταπληγόνονται. Ἡ μαχιμότης τῶν περδικῶν τούτων παρατηρεῖται οὐ μόνον εἰς τὰς ὄρεσι-τρόφους, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτάς ἔτι τὰς ἐν τοῖς κλωθίοις πρὸς ἐξημέρωσιν, ἐκ νεοσσῶν, διατηρουμένας· τὸ περιεργότερον εἶνε, ὅτι ἡ ἠττηθεῖσα πέρδιξ ὑπὸ τοσαύτης καταλαμβάνεται ἀθυμίας, ὥστε ἐπὶ ὀλοκλήρους ἐβδομάδας παύει κελαδοῦσα καὶ σχεδὸν δὲν τρώγει. Κατὰ τοὺς Συμαιοὺς περδικοθήρας, αἱ μάχιμοι τῆς Σύμης πέρδικες, ἀπαξ ἐξημερωθεῖσαι, καθίστανται διὰ τῶν θηρευτικῶν πλεονεκτημάτων των χρησιμώτεροι ἢ αἱ τῶν ἄλλων μερῶν· διὸ πολλοῦ εἰσι περιζήτητοι, καὶ ἀγοράζονται ὑπὸ ἀδράς τιμᾶς.

Ὁ Εὐστάθιος, ἐν τοῖς Γεωγραφικοῖς του, περιγράφων τὴν Σύμην, προσθέτει· «λέγεται δὲ πέρδικας μαχιμους φέρειν.»¹

Τολύπαι (λαλέδες).

Αἱ τολύπαι (λαλέδες), τὸ ὠραῖον τοῦτο ἄν-

1. Ἡ Σύμη, Σύμη, 268 Μ. Σ. Γεωγραφικῶν. 1877.

θος, τὸ ὁποῖον σήμερον εἶνε κοινότατον καὶ εὐρίσκεται ἐν παντὶ κήπῳ, εἰσῆχθη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, κατὰ τὸν 12' αἰῶνα· ἐπωλεῖτο δὲ πρὸς χίλια μέχρι πέντε χιλιάδων φιορινίων ἕκαστος βολῆς (κρομμύδιον). Ἐν τοῖς προικοσυμφάνοις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης βλέπομεν ὅτι ἐδίδοντο τόσοι βολβοὶ τολύπων ἀντὶ προικῶς.

Πόθεν τὸ ὄνομα «Ἵψηλὴ Πύλη».

Ἡ Πύλη, ἢ ἄλλως καὶ Ἵψηλὴ Πύλη, ἀναλογεῖ παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς πρὸς τὸ παρὰ τοῖς Εὐρωπαῖοις Συμβούλιον τοῦ Στέμματος ἢ Ὑπουργεῖον, καὶ ἀποτελεῖ τὸ προσωπικὸν τῆς τοῦ Κράτους Κυβερνήσεως. Ὀνομάσθη δὲ οὕτω, διότι οἱ πρῶτοι Σουλτάνοι ἐδέχοντο τοὺς μεγιστάνας αὐτῶν εἰς τὰ προθύρα τῆς σκηνῆς των, ὡς μὴ χωροῦντας ἐντὸς αὐτῆς, καθὼς καὶ κατὰ τὰ πρῶτα μετὰ τὴν ἄλωσιν ἔτη, μὴ πω ὑπάρχοντος ἰδιαίτερου Ἀρχεῖου διὰ τὸν Πρωθυπουργὸν καὶ τοὺς Ὑπουργοὺς, ἐδέχτο οὗτος τοὺς ξένους Πρέσβεις ἔσωθεν τῶν προθύρων καὶ πλησίον τῆς Πύλης τῆς δευτέρας τοῦ Σεραγίου Αὐλῆς.

Χωρία τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τὸν «Πληθυσμὸν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ ἔτος 1870» τοῦ κ. Ἀλεξάνδρου Μανσόλα ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσι 3,575 χωρία, ἦτοι: Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας 179, Εὐβοίας 241, Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος 290, Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας 366, Ἀρχαίας καὶ Ἠλίδος 467, Ἀρκαδίας 308, Λακωνικῆς 336, Μεσσηνίας 430, Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας 229, Κυκλάδων 196, Κερκυράς 147, Παξῶν 11, Λευκάδος 44, Κεφαλληνίας 213, Ἰθάκης 15, Ζακύνθου 62 καὶ Κυθήρων 41.

Εἰς ἈΝΑΦΟΡΑΣΤΗΣ.

ΟΙΚΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Διατήρησις τῶν μηλωτῶν.

Ὑπάρχουσι πολλὰ μέσα προφυλάξεως καὶ διατηρήσεως τῶν μηλωτῶν (γουναρικῶν)· τὸ ἀπλούστερον ὅμως καὶ συντελεστικώτερον εἶναι τὸ ἀκόλουθον·

Ἡ ὄσοτοκία τῶν σητῶν (σκόρον) διαρκεῖ ἀπὸ τῆς 25 Μαΐου μέχρι τῆς 25 Σεπτεμβρίου· ὥστε κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα πρέπει νὰ προφυλαχθῶσιν αἱ μηλωταὶ, τὰ σάλια καὶ ἐν γένει τὰ μάλινα ὑφάσματα. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ περιτυλιχθῶσιν ἐπιμελῶς ἐντὸς λινοῦ ὑφάσματος ἐμβραχέντος εἰς στακτὴν (λασσαίβα), καὶ νὰ ῥαφῶσιν εἰς δέμα. Παρελθούσης τῆς ἐποχῆς τῆς ὄσοτοκίας, ἦτοι περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου, ἐξάγονται τοῦ δέματος καὶ τινεῖζονται, οὐδένα πλέον διατρέχοντα κίνδυνον.